

Lietuvų totoriai

Nr. 7–8 (107–108)

2007 m. liepa–rugpjūtis

ISSN 1822–2072

ŠIAME NUMERYJE:

4 Generolas leitenantas
Konstantinas
Kričinskis

5 SIEKIS GYVENTI
TEISINGAI –
AUKŠČIAUSIAS
MUSULMONO
TIKSLAS

15 Rękopisy imama
Macieja Bajrulewicz,
jako źródło do badań
nad Tatarami regionu
bialskopodlaskiego

Įvyko antrasis Lietuvos totorių jaunimo sąskrydis

ALGIRDAS KANDRATAVIČIUS

Liepos 7 d. į senąją Dzienajevičių sodybą Raižiuose sugužėjo neregėto masto svečių būrys iš visos Lietuvos. Erdviame restauruotame name nuo ryto iki vakaro, pritariant lietaus ir vėjo gūsiams, buvo skaitomos šv. Korano maldos už giminių sveikatą ir mirusiųosius. Šios idėjos iniciatoriams Steponui Dzienajevičiui ir jo dukrai Rožytei Bagdanavičienei, prižiūrinčiai šią sodybą, prireikė daug triūso ir pastangų suorganizuoti tokį giminių sambūrį, kokio Raižių kaimas seniai neregėjo.

Po maldų, už vaišėmis lūžtančio stalo, it liepos šalia kelio, išsirikiavo seserys senolės: 92 m. Felicija Chaleckienė iš Alytaus; 91 m. Marytė Jablonskienė iš Kauno; 81 m. Rožytė Aleksandravičienė iš Kauno; 79 m. Almira Radlinskienė, 73 m. Chalima Chaleckienė ir 70 m. Elžbieta Makaveckienė iš Raižių. Broliai – 89 m. Jokūbas ir 85 m. Stepo-

(Nukelta į 3-ią psl.)

Ataskaitinis–rinkiminis susirinkimas Keturiasdešimt totorių kaime įvyko be pirmininko ataskaitos

GALIMAS SITDYKOVAS

Liepos 7 dieną Keturiasdešimt totorių kaimo mečetėje įvyko ataskaitinis–rinkiminis Keturiasdešimt totorių kaimo bendruomenės susirinkimas. Jame dalyvavo 33 žmonės. Iškart kyla klausimas: kaipgi galėjo įvykti susirinkimas be pirmininko ataskaitos? Labai paprastai. Prieš susirinkimą pirmininkas Jokūbas Jasins-

kis pareiškė, kad į susirinkimą neis, nes ten susirinko vien „bomžai“. Savaiame suprantama, kad žmonės pasipiktino už tokį įžeidžiantį apibūdinimą ir nutarė sušaukti susirinkimą be Jasinskio.

Pirmaisiais metais po išrinkimo pirmininku Jasinskis dar vykdė veiklą: organizavo talkas, šventes, tačiau laikui bėgant dėl nežinomų motyvų pirminin-

(Nukelta į 19-ą psl.)

Greitųjų šachmatų turnyras, skirtas Kauno šachmatų federacijos garbės prezidentui Romualdai Makaveckui atminti

JONAS RIDZVANAVIČIUS

Romualdas Makaveckas aktyviai dalyvavo tiek Kauno, tiek ir Lietuvos šachmatų gyvenime ir įnešė į jį nemažą indėlį. Jis apie 1970 metus pradėjo vadovauti Kauno politechnikos instituto (dabar KTU) šachmatų rinktinei. Vėliau tapo Kauno šachmatų federaci-

jos prezidentu. Jo dėka Kauno šachmatų klubas persikėlė į puikias patalpas po Dariaus ir Girėno stadiono tribūnomis, buvo įsteigta vaikų šachmatų mokykla. Romualdas tarybiniais laikais per asmeninius kontaktus padėjo Lietuvos šachmatininkams išeiti į tarptautinę areną.

(Nukelta į 2-ą psl.)

Turnyre dalyvavusieji mūsų bendruomenės nariai

Greitųjų šachmatų turnyras, skirtas Kauno šachmatų federacijos garbės prezidentui Romualdui Makaveckui atminti

(Atkelta iš 1-o psl.)

ten dalyvauti tarptautiniuose turnyruose ir įvykdyti tarptautinių meistrų normatyvus, o tai buvo beveik neįmanoma einant tiesiogiai per Maskvą. Taip jo dėka garsus Lietuvos šachmatininkas Algimantas Butnorius dar tarybiniais laikais tapo tarptautiniu meistru. Romualdas ilgą laiką globojo kitą jauną šachmatininką sporto meistrą Petrą Ragelį bei kitus jaunus perspektyvius šachmatininkus. Vėliau jam buvo suteiktas Kauno šachmatų federacijos garbės prezidento vardas. Romualdas dažnai organizuodavo įvairius šachmatų renginius, teisėjaudavo šachmatų varžybose.

Šiomet Kauno šachmatų federacija nutarė Romualdo Makavecko atminimui surengti greitųjų šachmatų turnyrą. Prie šios iniciatyvos mielai prisidėjo Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga, jos pirmininkas Adas Jakubauskas.

Turnyras vyko šiemet liepos 6 d. Kaune, kaviniėje „Vasaros Olimpas“. Dalyvavo 38 šachmatininkai iš įvairių Lietuvos miestų. Be šachmatininkų, dalyvavo totorių bendruomenės atstovai LTBS pirmininkas Adas Jakubauskas, Jonas Ridzvanavičius (jis teisėjavo varžybose) su sūnum Jonu, Galimas Sitdykovas, Marytė Milkamanavičienė, Lilija Asanavičienė, Radikas Mažitovas su sūnum Albertu, Makavecko šeimos nariai – žmona Felicija, dukra Farida, anū kai Danielius ir Kamilė.

Prieš turnyrą įvyko trumpas mitingas, kuriame kalbėjo Jonas Ridzvanavičius, tarptautinis meistras Algimantas Butnorius, LTBS pirmininkas Adas Jakubauskas, Kauno šachmatų federacijos pirmininkas Donatas Pilinkus, Natalija Ivanovienė, Marytė Milkamanavičienė. J. Ridzvanavičius trumpai supažindino susirinkusiuosius su Romualdo Makavecko biografijos faktais, pažymėjo, kad jis priklausė Lietuvos totorių tautinei mažumai. Norėdamas charakterizuoti, kurie buvo Lietuvos totoriai, papasakojo apie Romualdo Makavecko tėvus, senelius. A. Butnorius papasakojo apie Romualdo nuopelnus tiek Kauno, tiek Lietuvos šachmatų gyvenimui, apie tai, kaip tarybiniais metais jis pralaužė Lie-

tuvos šachmatininkams kelius į tarptautinę areną. Papasakojo apie savo išpūdžius, kai jis bendravo su Romualdu. Adas Jakubauskas pasveikino susirinkusius šachmatininkus, palinkėjo sėkmės turnyre, papasakojo apie Romualdo veiklą Lietuvos totorių bendruomenėje. N. Ivanovienė ir M. Milkamanavičienė pasidalijo savo prisiminimais apie Romualdą, apie bendravimą su juo, aukštai vertino jo žmogiškąsias savybes. N. Ivanovienė priminė, kad Romualdas buvo susidomėjęs esperanto kalba.

Turnyras vyko šveicariška sistema 9 ratais, kiekvienam priešininkui buvo skirta po 15 min. partijai. Turnyras tęsėsi 5 valandas. Reikia pažymėti, kad susirinko stipri sudėtis iš įvairių Lietuvos miestų – Kauno, Vilniaus, Klaipėdos, Alytaus, Raseinių, Jonavos, Kėdainių, Šakių. Dalyvavo net vienas stiprus šachmatininkas iš Vokietijos.

Pirmąją–antrąją vietomis pasidalijo VDU studentas Aleksandras Jegorovas ir tarptautinis meistras iš Jonavos Aidas Labuckas. Pagal papildomą Bucholco koeficientą nugalėtoju tapo Aleksandras Jegorovas. Jam įteikta pereinamoji taurė ir nugalėtojo prizas. Trečiąją–ketvirtąją vietomis pasidalijo Lietuvos šachmatų rinktinės narys, FIDE meistras Airidas Savickas ir Kauno Varpo gimnazijos moksleivis Domantas

Klimčiauskas. Penktąją–šeštąją vietas užėmė FIDE sporto meistras Vytautas Vaznonis ir tarptautinis sporto meistras Kęstutis Kaunas. Visi jie buvo apdovanoti specialiais prizais. Be pagrindinių apdovanojimų, buvo įsteigti papildomi prizai, kuriuos laimėjo geriausiai pasirodžiusios šachmatininkės moterys – vilnietės Salomėja Zaksaitė ir Kristina Apanavičiūtė, geriausias senjoras – Kauno šachmatų mokyklos treneris Gintautas Petraitis, geriausias jaunis iki 18 metų – kaunietis moksleivis Mindaugas Jaceris, geriausia jaunė – kaunietė moksleivė Aušra Giedraitytė, geriausiai pasirodęs žaidėjas, neturintis tarptautinio reitingo – kaunietis Antanas Mašanauskas. Dar vienas žaidėjas gavo vadinamąjį sėkmės prizą, kuris skiriamas burtų keliu. Juo tapo šachmatininkas iš Vokietijos Danielis Bergas.

Po oficialiosios dalies buvo surengtos vaišės, kuriose susirinkę dalyviai galėjo paskanauti totoriškų šimtalapių ir žagarėlių, įvairių sumuštinų, kuriuos čia pat paruošė mūsų moterys. Savo prisiminimais apie Romualdą pasidalijo Kęstutis Kaunas ir Vytautas Gailiūnas.

Numatoma ši turnyrą, skirtą Romualdo Makavecko atminimui, rengti kiekvienais metais gegužės mėnesį per Kauno dienos šventę.

Kalba doc. dr. Jonas Ridzvanavičius (kairėje), šalia tarptautinis sporto meistras Algimantas Butnorius ir LTBS pirmininkas dr. Adas Jakubauskas

Įvyko antrasis Lietuvos totorių jaunimo sąskrydis

2007 m. liepos 28–29 dienomis prie Melkio ežero Taučiliškių kaime įvyko antrasis Lietuvos totorių jaunimo sąskrydis, kuriame dalyvavo apie 40 mū-

šų bendruomenės vaikų ir merginų iš visos Lietuvos. Labai norėtusi tikėtis, kad panašūs renginiai taps tradiciniais ir jaunimas mielai juose daly-

vaus, susipažins ir draugaus.

Organizuojant renginį prisidėjo Lietuvos krašto apsaugos ministerija: Lietuvos kariuomenės motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ kariai sąskrydžio vietoje pastatė 30 vietų palapinę, kareiviška koše dalyvius pavaišino Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino štabo batalionas. Renginyje dalyvavo Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

Sąskrydžio sušaukimo iniciatoriai – Danielius Dzenajavičius, Emilija Aleksandrovičė bei Sigita Karpenkaitė. Ypačingą padėką reiškiamo poniai Marytai Asanavičienei, kuri geranoriškai plūšėjo prie židinio ir pagamino skanų maistą sąskrydžio dalyviams.

„LT“ informacija

Antrojo Lietuvos totorių jaunimo sąskrydžio dalyviai

Giminių sambūris Raižiuose

(Atkelta iš 1-o psl.)

nas – rūpinosi dvasiniais reikalais. Deja, sesers Ievutės Makaveckienės (1924–2007 m.) jau nebebuvo jų tarpe. Trūko ir dar trijų anksčiau mirusių Motiejaus, Alekso ir Elenos...

Na, o jų sūnų, dukrų, anūkų ir proanūkių gausą sunku buvo suskaičiuoti. Anot vieno iš 12 brolių ir seserų Antrojo pasaulinio karo veterano Stepono Dzienajevičiaus, yra be galo malonu, kad iš tokios gausios giminės niekas nėra nuėjęs, „šuns keliais“. Anaip tol, jo anūkas Donatas, tęsdamas senąsias totorių tradicijas, tarnauja Lietuvos ir NATO jungtinėse karinėse pajėgose, yra du kartus atlikęs taikos misiją Irake. Daug bemiegių naktų teko praleisti Donato tėvams Rožytei ir Aleksui Bagdanavičiams, bet laimingas sūnaus sugrįžimas tik paskatino ir įpareigojo pakviesti gimines prie maldos ir vaišių stalo.

Per sueitį stebėtinai šiltai giminės bendravo tarpusavyje, dalijosi prisiminimais, džiaugsmams ir rūpesčiais. Per pertraukas tarp maldų vienas iš šv. Korano skaitovų imamas Mehmedas Eminas Kysalas maloniai bendravo su svečiais, domėjosi totorių bendruomenės problemomis, pasakojo apie turkų šeimynines bei religines tradicijas. Jaunimas turėjo progos pasitikrinti, ar gerai moka rusų kalbą.

Vakarop giminės aplankė savo artimųjų kapus. Žvarbus vėjas ir pliaupiantis lietus nesutrukdė atlikti religinių apeigų ir

pagerbti mirusių. Liko neužmiršti ir tautos šviesuoliai. Malda „Jasin“ (už mirusių) buvo sukalbėta ir prie memorialo negrįžusiems iš karų ir tremties.

Mišiose už giminių sveikatą ir mirusių dalyvavo garbūs svečiai: Lietuvos musulmonų sunitų dvasinio centro – muftiato valdybos pirmininkas, muftijus Ramazanas Krinickis; Kauno mečetės imamas Romas Jakubauskas, Turkijos ambasados Lietuvoje patarėjas religijos reikalams Mehmedas Eminas Kysalas, Nemėžio mečetės imamas Jan

Vilčinskij, maldininkas Liucijus Milkanavičius iš Grigiškių, raižiškis Jokūbas Jakubauskas ir Raižių mečetės imamas Steponas Dzienajevičius. Norisi pasidžiaugti, kad šis giminių gerbiamas šviesuolis, nors ir solidaus amžiaus, nesėdi be darbo. Jis ruošia užrašus antkapiams, rašo dvaralus, atlieka religines apeigas. Jo telefono nr. (8 315) 22826.

Šiame sambūryje stebino jaunimo pagarba vyresniesiems, jų aktyvus tarpusavio bendravimas. Galima spręsti, kad jaunimas turi puikų pavyzdį, kaip reikia puoselėti giminės tradicijas, gerbti savo tėvus ir senelius.

Statomas Nemėžio kaimo totorių bendruomenės namas

Lietuvos Respublikos Vyriausybė Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos rūpesčiu iš Rezervo fondo 2007 m. balandžio mėn. skyrė 300 tūkstančių litų Vilniaus rajono Nemėžio kaimo totorių bendruomenės namo statybai.

Atliekami Nemėžio kaimo totorių bendruomenės namo statybos darbai.

Generolas leitenantas Konstantinas Kričinskis

Straipsnių ciklas parengtas pasiremiant Jakovo Grišino ir Damiro Šarafutdinovo knyga „Ištikimi tėvynės sūnūs“, išleista Kazanėje 2001 metais.

Konstantinas Kričinskis gimė 1847 m. spalio 25 d. Vilniaus gubernijoje, totorių dvarininkų šeimoje. Mokėsi 2-ajame kadetų korpuse, 1863 m. rugpjūčio 25 d. įstojo į 1-ąją Pavlovsko karo mokyklą.

Baigęs mokslus pirmuoju atskyriu gauti vyresniojo praporščiko laipsnį ir išsiunčiamas į Perejaslavlio 18-ąjį dragūnų pulką. Atitarnavęs daugiau nei metus paaugstinamas iki poručiko. 1867 metais jis vadovauja ginklų skyriui, o vėliau komandiruojamas į kintamos sudėties Kaukazo mokomąją kuopą, kurioje mokosi vienerius metus. Grįžęs į savo pulką paaugstinamas iki štabo kapitono laipsnio, vėl vadovauja ginklų skyriui, o vėliau – mokomajai komandai.

1872 m. Kričinskį paskyrė į kintamą mokomojo kavalerijos eskadrono sudėtį. Čia jis išbuvo dvejus metus. Mokymo kursą baigė pirmuoju atskyriu. Atvykęs į savo pulką už pasižymėjimą tarnyboje tapo kapitonu, vadovavo mokomajai komandai, vėliau – 2-ajam eskadronui.

1877–1878 m. K. Kričinskis dalyvavo rusų–turkų kare. Su savo eskadronu įėjo į Erivano būrio kariuomenės, kuriai vadovavo generolas leitenantas Tergukasovas, sudėtį Turkijos azijinėje dalyje.

Turkiškoje kampanijoje Kričinskis dalyvavo iki 1878 metų spalio 15 dienos. Už drąsą ir narsą apdovanotas šv. Anos 3-ojo laipsnio ordinu su kardais ir kaspiniu, šv. Stanislovo 2-ojo laipsnio ordinu su kardu, taip pat gavo majoro laipsnį.

Grįžęs iš karo įsitvirtina eskadrono vadu, vėliau vadovauja Baku reguliariajai raitajai šimtainei. Ją išformavus vėl ima vadovauti eskadronui.

1884 m. dėl majoro laipsnio panaikinimo Kričinskiui suteikiamas papulkininkio laipsnis, jis rekomenduojamas tapti Vladikaukazo laikinojo karo teismo laikinuoju nariu. Po dvejų metų perkeliamas į 106-ąjį Ufos pėstininkų pulką eiti pulko teismo pirmininko pareigas, vėliau jis – atsarginis Vilniaus karo apygardos teismo narys. 1888–1890 m. jis laikinai vadovavo 4-ajam batalionui, pulkui, 3-ajam batalionui.

XIX a. paskutinį dešimtmetį Kričinskis eina Vilniaus karo teismo laikinojo nario pareigas, „kol bus išnagrinėta poručiko Chlopovo byla“, atsiųstas pas Vilniaus apskrities karo vadą praktiškai susipažinti su jo veikla, laikinai eina pulko vado pareigas, Mogiliovo apskrities karo vado pareigas, yra Ašmenos apskrities karo vadas, 4-ojo Konoros pėstinin-

kų pulko vadas.

Per šį laikotarpį jis buvo apdovanotas šv. Vladimiro 3-ojo ir 4-ojo laipsnio ordinais, paaugštintas iki pulkininko, jam suteikiama 350 rublių vienkartinė pašalpa persikelti. 1900 metais jis komandiruojamas vertinimo komisijos nariu į Maskvos gubernijos Klementjevkos kaime vykstančius artilerijos mokymus, į Maskvą – 17-osios armijos korpuso štabą, į Drezdeną – Saksonijos karaliaus pulko šefo pareigas.

1903 m., būdamas Konoros 4-ojo pėstininkų pulko vadas, Kričinskis buvo atestuotas kaip „žymus“. Kitais metais jis paaugstinamas iki generolo majoro ir paskiriamas 6-osios Rytų Sibiro šaulių divizijos 2-osios brigados vadu.

Generolas K. Kričinskis – 1904–1905 m. Rusijos ir Japonijos karo dalyvis. Pagrindiniai žinių šaltiniai apie jo, kaip divizijos, vėliau brigados vado, dalyvavimą kare, buvo įsakymų rinkinys, Karo istorijos komisijos Rusijos–Japonijos karo tyrimų aprašymai, Generalinio štabo akademijoje skaityti pranešimai, 1904–1905 m. mėnesinis žurnalas „Vojennyj sbornik“ („Karo rinkinys“), įvairūs memuarai ir t.t.

Deja, net pagal juos iki galo neįmanoma atsekti generolo K. Kričinskio karinio kelio, nes viso karo metu Rusijos armijoje buvo bailsi netvarka. Tą patį galima pasakyti ir apie kariuomenės valdymą.

Kaip liudija dokumentai, būdamas brigados vadas K. Kričinskis į Rusijos–Japonijos karą įsitraukė beveik pačioje jo pradžioje. Jau 1904 metų vasario 22 dieną jo karinis dalinys įėjo į 6-ąją Rytų–Sibiro šaulių diviziją (21-asis, 22-asis, 23-asis, 24-asis Rytų Sibiro pulkai, 6-oji Rytų Sibiro artilerijos brigada).

1904 m. vasarą generolas K. Kričinskis su Rytų būriu, vadovaujamu grafo Kelerio, dalyvavo mūšiuose. Birželio viduryje jam pavaldūs daliniai įėjo į avangardą, kurio užduotis buvo „atlikti prieš žvalgybą mažomis partijomis“.

Pirmoje liepos mėnesio dalyje, būdamas Janzelino perėjoje, Kričinskis laikinai tampa 6-osios Rytų Sibiro šaulių divizijos vadu (vietoj nuo arklio nukritusio ir išsiūsto į lignonę generolo Romano-vo).

Liepos 11 d. 23 val. generolas Keleris siunčia jam telegramą, kurioje nurodo „kaip galima greičiau pradėti 3-ojo ar 4-ojo įtvirtinimo statybą kairiajame flange“. Buvo kalbama apie skubų Tchavua-

no pozicijų stiprinimą. Be to, jam buvo įsakyta „4-ąją 6-osios artilerijos brigados bateriją iš užimamų pozicijų perkelti už Janzelino perėjos“.

Kelios vėlesnės dienos buvo skirtos anksčiau minėtiems įsakymams vykdyti. Naktį iš liepos 17 d. į 18 d. generolas majoras K. Kričinskis, laikinai einantis 6-osios Rytų Sibiro šaulių divizijos vado pareigas, savo daliniams įsakė užimti anksčiau buvusias pozicijas, nes japonai suaktyvino puolimą ten, kur stovėjo jo brigados pulkai (23-asis ir 24-asis).

Atremiant priešą ataką ypač pasižymėjo 21-asis pulkas, parodęs narsumą ir drąsą. Blogiau buvo 23-ajam pulkui (vadas – pulkininkas Volkovas). Liepos 18 dieną apie pusiaudienį Kričinskis gavo žinutę nuo 3-osios baterijos vado papulkininkio Pokatilo apie dviejų šio pulko kuopų atsitraukimą. Divizijos vadas iškart atsakė žinute:

„Pulkininkui Volkovui. 1 valanda 35 minutės.

...būrio vadas įsakė laikytis pozicijoje bet kokia kaina. Apkasus, kuriuos Jūs palikote, užimkite bet kokia kaina“.

Po 5 minučių siunčiama dar viena žinutė. Čia Kričinskis prideda: „Artilerijos vadas praneša, kad Jūs palikote priešakinis apkasus. Kas tai per apkasai? Jeigu tai Tchvuanos pozicijoje, nedelsdami užimkite juos. Laukiu pranešimų“.

Pulkininkas Volkovas sureagavo į divizijos vado depešą ir davė kuopų vadams atitinkamą įsakymą, o Kričinskiui prie antrosios žinutės pridėjo prierasą: „apkasai buvo palikti sustiprinti nuo išilginės artilerijos ugnies. Juos vėl užėmė mūsų šauliai, baterijai įsakyta laikytis vietoje. Apkasuose laikysiuosi bet kokia kaina. 2 valanda dienos“. Ant šio Volkovo raštelio Kričinskis parašė: „Dėkoju už pranešimą. Spaudžių Jums ranką. Tikiuosi Jūsų drąsos“.

Tuo metu į divizijos štabą atėjo pirmasis pulkininko Volkovo pranešimas, išsiųstas per pėsčią savanorį. Į jį vadas atsakė 2 valandą 15 minučių:

„Apkasus laikykite tvirtai. Laskis laikosi gerai. Vadovaukite abiem mūšio pozicijos ruožams. Grafas Keleris sužeistas. Aš pradėjau vadovauti būriui ir būriu prie divizijos štabo būstinės“.

Keleris, buvęs pačioje pavojingiausioje vietoje, buvo mirtinai sužeistas sprogsio šrapnelio ir mirė iškart.

Apie tai, kad Kričinskis, be viso kito, tapo dar ir l. e. p. viso būrio vadu, pranešė jo štabo viršininkas pulkininkas Oranovskis: „...vadovauti būriui tuoj pat ėmė pozicijose buvęs generolas majoras Kričinskis, kuris apie įvykį iškart pranešė 3-osios Rytų Sibiro divizijos vadui generolui majorui Kaštalinskiui ir paprašė jį atvykti į mūšio vietą ir perimti vadova-

(Nukelta į 6-tą psl.)

Vardan Alacho Gailestingojo, Maloningojo!

SIEKIS GYVENTI TEISINGAI – AUKŠČIAUSIAS MUSULMONO TIKSLAS

MUSTAFA GEMBICKIS

PRATARMĖ.

Šlovė Alachui, išmokiusiam žmogų naudotis plunksna (kalemu), dosniai apdovanojusiam savo gėrybėmis, nukreipusiam jį teisingu keliu ir padariusiam musulmonų bendruomenę geriausia tauta, dovanojusiam jai žinias!

Liudiju, kad nėra kito Dievo, tik Alachas Visagalis, kuris neturi bendrininkų, liudiju, kad Mahometas – Jo pasiuntinys. Lai Dievas laimina ir sveikina pranašą Mahometą, jo šeimos narius ir bendražygius!

Gerbiama redakcija, brangūs tautiečiai! Man 65 metai, ir mūsų laikraščio puslapiuose norėčiau apibendrinti savo dvasinio formavimosi rezultatus ir patirtį, kurią sukaupiau per visus tuos metus. Gali būti, kad ji pravers mūsų jaunimui ir vyresnio amžiaus žmonėms. Kodėl aš ėmiausi plunksnos? Pastebėjau, kad žmonės be Dievo gana greitai patenka į dvasinį akligatvį. Detaliai apie tai parašysiu žemiau, o dabar, kaip šio straipsnio autorius, norėčiau papasakoti savo autobiografiją – kad būtų aiškiau. Taigi pradėsiu nuo pradžių.

DVASINIS FORMAVIMASIS

Gimiau 1941 metų balandžio 3 d. Vilniuje. Mano tėvas kilęs iš Baltarusijos, motina iš Lietuvos. Šeima gyveno Tarpkarnio gatvėje, kuri yra netoli stoties. Dvi klases baigiau mokykloje Liepkalnio gatvėje. Po to mes turėjome persikelti gyventi į Nemėžį, į motinos sodybą, kurią jai testamentu po mirties paliko teta Zofija Aleksandrovič. Mane nukreipė į Nemėžio mokyklą, kurioje pradinėms klasėms vadovavo totorė Mer-

jem Jachjitovna. Ji buvo puiki pedagogė ir labai jautrus žmogus.

Čia aš pirmąkart pamačiau mečetę ir išgirdau šventinį namazą. Tai man padarė milžinišką, neišdildomą įspūdį, kuris liko visam gyvenimui.

Sovietų valdžia buvo uždariusi mečetę kaip maldos namus ir įrengusi ten grūdų sandėlį. Žmonės į šventinius namazus ėmė rinktis namuose: kas turėjo didesnę namą, ten ir buvo rengiamos maldos. Aš turiu nuotrauką, kurioje užfiksuoti Nemėžio ir apylinkių totoriai po namazo – jis tada vyko mūsų namuose. Tai buvo maždaug 1953 metais.

Nemėžyje aš baigiau 7 klases. Kilo klausimas, kur mokytis toliau – vidurinės mokyklos tuo metu Nemėžyje nebuvo. Kai kurie mano bendraamžiai mokslus pratęsė Vilniuje, o aš nusprendžiau mokytis autošaltkalvio specialybės ir 16 metų buvau priimtas dirbti į Ryšių ministerijos garažą. Tuo laiku taip pat baigiau vakarinę vidurinę mokyklą Nemėžyje.

Sulaukęs 22 metų perpratau visas garazo specialybes, todėl po to buvo lengva persikvalifikuoti ir tapti vairuotoju. Sužinojau, kad taksi parkas renka grupę norinčių mokytis vairuoti, su sąlyga, kad jie turės atidirbti įmonėje 2 metus. Aš padaviau pareiškimą ir buvau priimtas. Baigęs vairuotojų kursus neturėjau galimybės ilgiau padirbėti – atėjo šaukimas į armiją, nors iki tol tarnyba man buvo atidedama dėl šeimyninių aplinkybių – turėjau nedarbingą motiną ir nepilnametę seserį, tačiau dėl 1941–1945 metais gimusių jaunuolių trūkumo Gynybos ministras išleido įsakymą pašaukti į kariuomenę visus. Tokiu būdu aš atsidūriau armijoje, kur 3 metus atitarnavau vairuotoju statybos daliniuose.

Grįžęs vėl ėmiau dirbti taksi vairuotoju. Bėgo metai, bet širdies gilumoje aš susimąstydavau apie savo paskirtį šioje žemėje. Iki to laiko ženkliai išretėjo gretos tų, kurie mokėjo skaityti Koraną ir paisė Islamo ir Šariato normų. Ir kuo labiau didėjo religinė krizė, tuo labiau aš nerimavau dėl savo tikėjimo, kurį mes, kaip etninė grupė, išsaugojome šešis šimtmečius.

Aš kažkaip paklausiau vilniečio Ibrahim Vilčinskio, ėjusio imamo pareigas: kas mūsų laukia ateityje? Jis atsakė: „Laidos su muzika“, o daugiau jis nežinantis.

Mečetė vis dar neveikė, iš grūdų sandėlio

buvo pertvarkyta į mokyklos muziejų, iš kurio jokios naudos nebuvo, nes visas vertybes išvogė per išdaužytus langus. Tuo metu man buvo apie 40 metų. Tokio amžiaus žmogus susiformuoja kaip asmenybė, kaip bet koks vaisius jis tampa brandus.

Žmogaus gyvenimas suskirstytas periodais, trunkančiais maždaug po 20 metų. Pirmuosius 20 metų žmogus auga, susipažįsta su pasauliu, t. y. formuojasi. Kitus 20 metų jis taikosi prie šio pasaulio, trečius 20 metų jis – jau visiškai susiformavusi, brandi asmenybė, pasirengusi įvykdyti jam pavestą misiją. Šio amžiaus žmogus išsilaisvina iš nereikalingo balasto, o atsiradusį vakuumą užpildo dvasiniu bagažu. Koks bus jo bagažas, tokį atlygį jis gaus iš Visagalio Alacho.

Man atrasti savąjį kelią padėjo atsitiktinumas: kartą taksi parko administracija mane paskyrė 3 dienas aptarnauti delegaciją iš Izraelio. Du automobilius skyrė Ministrų Taryba, trečiasis, papildomas, buvo mano. Aš vežiau filmavimo įrangą ir aptarnaujantį personalą. Teko važinėti po visą Lietuvą, nors buvo ir pertraukų. Vienos iš pertraukų metu man pavyko užmegzti pokalbį su vienu delegacija lydėjusiu jaunuoliu. Jis paklausė kokios aš tautybės. Atsakaiu, kad totorius. Jis papasakojo, kad jo senelė taip pat totorė, gyvena Maskvoje. Aš pasidomėjau, kokia kalba jis bendrauja su svečiais iš Izraelio, jis atsakė – hebrajų. Kai aš paklausiau, ar jis kalba arabiškai, šis atsakė – laisvai. Tai buvo tikras atradimas. Tuo laikotarpiu nebuvo jokios religinės literatūros. Nuo ko pradėti, aš nežinojau. O čia tokia likimo dovana. Aš pasiteiravau, ar negalėtų jis man padėti gauti literatūros, juk aš musulmonas ir norėčiau išmokti skaityti Koraną. Trys dienos prabėgo greitai. Aš padėjau jam nupirkti vaikišką vežimėlį, daviau jam savo adresą. Jis pažadėjo išpildyti mano prašymą. Mes atsisveikinome. Prasidėjo laukimo dienos. Ir koks buvo džiaugsmas, kai gavau pranešimą apie banderolę. Aš greitai atplėšiau siuntinį. Ten buvo arabų kalbos vadovėlis, išleistas studentams, besimokantiems arabų kalbos – būsimiesiems orientalistams. Taip prasi-
dėjo mano kelias į Islamą.

(Bus daugiau)

*Iš rusų kalbos vertė
Ernestas Jakubauskas*

Vilniaus senjorų kelionė į Raižius

2007 m. rugpjūčio 20 d. Vilniaus senjorų klubo nariai, vadovaujami Limos Baranauskienės, viešėjo Raižių kaime, kur aplankė kapines, mečetę bei bendruomenės namus. Raižių bendruomenės namuose buvo organizuoti pietūs, pasivaišinta koldūnais bei šimtalapiu su arbata, šaltaisiais užkandžiais. Į susitikimą atvyko Alytaus apskrities totorių bendruomenės senjorai Emilija Ja-

kubauskienė, Juozas Jakubauskas, Zina Šagunevičienė, Motiejus Abunevičius. Iš Kauno atvyko Rožytė Sitdykoviene ir Danielius Bagdanavičius. Už vaišių stalo pasikeista nuomonėmis apie senjorų klubo veiklos perspektyvas Vilniuje. Susitikime dalyvavęs Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas paragino panašius klubus steigti kitose Lietuvos totorių

bendruomenėse. Jo žodžiais tariant, „tai vienas būdų, kaip sujungti bendruomenę bei pajvairinti pagyvenusių bendruomenės narių laisvalaikį“.

Po susitikimo Raižiuose Vilniaus senjorų klubo nariai lankėsi Subartonyse Liusės ir Vlodo Gaidukevičių sodyboje, apžiūrėjo Lietuvos totorių muziejų, paragavo gerbiamos Liusės pagaminto plovo bei naminės gijos.

„LT“ informacija

Susitikimo dalyviai

Prie vaišių stalo

Generolas leitenantas Konstantinas Kričinskis

(Atkelta iš 4-to psl.)

vimą būriui“.

Tuo tarpu mūšis tęsėsi. 23-asis pulkas atsitraukė ir paliko Tchavvano poziciją. Kričinskis apie tai nežinodamas manė, kad būtų realu vakare pereiti į puolimą. Kuomet jį pasiekė ši nemaloni žinia, jis įsakė 24-ojo Rytų Sibiro šaulių pulko vadui pulkininkui Lečickiui vėl užimti pozicijas, kurias paliko 23-asis pulkas, tačiau šis bandymas nepavyko.

Liepos 18 d. vakare dėl rytojaus dienos veiksmų susirinko karo taryba, kurioje dalyvavo 6-osios Rytų Sibiro šaulių divizijos vadas generolas majoras K. Kričinskis. Susirinkime jam buvo išsakyta „dėl priešų sulaukymo užimti ir ginti įtvirtintą ruožą kairėje pusėje nuo 24-ojo pulko“. Tuo tikslu jam buvo perduotas 23-asis Rytų Sibiro šaulių pulkas (be dviejų kuopų ir raitininkų – savanorių komandos) ir 6-oji Rytų Sibiro artilerijos brigada (3 baterijos – 16 pabūklų). Tačiau šiame ruože japonai neperėjo į ataką, o apsiribojo artilerijos ugnimi.

Rugpjūčio pradžioje generolas majoras K. Kričinskis buvo dešiniajame flange, Lenzano pozicijos centre. Buvo sąlyginai tylu. Tik rugpjūčio 10 d. Čipertun kaime jo daliniams išsakoma pasirengti kovai. Tačiau jėgos buvo nelygios, todėl rugpjūčio 13 dieną jis gauna įsakymą at-

sitraukti link Liaojano į Cafintuno pozicijas.

Būtent šioje vietoje rugpjūčio 17 d. japonai metė savo gvardijos dalinius prieš Kričinskio brigadą. Pirmuosius smūgius patyrė 23-asis ir 24-asis Rytų Sibiro šaulių pulkai, netekę dalies karių. Kaip ir praėjusiam mūšyje herojiškai kovėsi 21-asis pulkas, atėjęs padėti saviškiams. Kalbant apskritai, generolo Kričinskio dalys atrėmė visas 10-osios japonų divizijos atakas. Apie mūšių su japonais atkaklumą ir didelius nuostolius rugpjūčio 17 dieną Nikolajui II pranešė generolas Kuropatkinas. Apie tai kalbama ir rugpjūčio 21 d. pranešime.

Rugpjūčio 18 d. įvykiai pasikartojė, „buvo juntama greitos pergalės galimybė“, tačiau 8 valandą vakaro buvo gautas įsakymas palikti užimtas pozicijas ir pasitraukti Mukdeno link.

Už mūšį prie Liaojano generolas Kričinskis 3-ojo Sibiro armijos korpuso vado generolo leitenanto Ivanovo buvo apdovanotas asmeniškai.

1904 metų rugsėjo 15 dieną išeina įsakymas Nr. 8 (Mandžiūrijos armijai), kuriame nurodoma, kad 3-asis Sibiro armijos korpusas, į kurį įėjo K. Kričinskio divizija, prijungiamas prie Rytų būrio, kuriam vadovavo generolas leitenantas Štakerbergas, ir turėjo dalyvauti puolime prie Šache upės. Ši operacija truko

nuo rugsėjo 22 iki spalio 3 dienos. Ir vėl generolo Kričinskio dalys narsiai kovėsi. Pats brigados vadas taip pat pasižymėjo.

Mukdeno mūšio metu (1905 metų spalio 6–27 dienomis) 2-oji brigada buvo dislokuota 1-osios Mandžiūrijos armijos kairiajame flange. Generolas Kričinskis asmeniškai vadovavo pajėgoms, užėmusioms Tiupintajo poziciją.

Reikėtų pabrėžti, kad brigados vadas nešė didelę atsakomybę už mūšio eigą. Brigados generolai buvo skiriami vadovauti ruožams, ir ne visada tiems, kuriuose kovėsi jų pulkai. Šiuo atveju generolas Kričinskis, kaip autoritetingas asmuo, buvo paskirtas į labai atsakingą postą. Tik toks generolas, nebūdamas užkrautas ūkiu reikalais ir susirašinėjimu, galėjo pareikalauti iš karių atiduoti visas jėgas. Aktyvi brigados vadų veikla kare įrodo ir tai, kad būtent jie sudarė didžiąją daugumą kare sužeistų ir žuvusių generolų. Generolas majoras K. Kričinskis buvo ne tik narsus, bet ir autoritetingas vadas, kuriam buvo patikima vykdyti sudėtingas fronto operacijas.

„Už pasižymėjimą kovose su japonais“ generolas majoras K. Kričinskis apdovanojamas auksiniu ginklu su užrašu „Už drąsą“, šv. Stanislavo pirmojo laipsnio ordinu.

Dėl ligos ir netinkamų klimato sąlygų jis evakuojamas į europinę Rusijos dalį.

Летувос историа

Турнир быстрых шахмат, посвященный памяти почетного президента Каунасской шахматной федерации Ромуальдаса Макавецкаса состоялся в день государства

ЙОНАС РИДЗВАНАВИЧЮС

Ромуальдас Макавяцкас активно участвовал и внес большой вклад в шахматную жизнь Каунаса и Литвы. Примерно с 1970 года он начал руководить сборной по шахматам Каунасского политехнического института (теперь КТУ). Позже стал президентом Каунасской шахматной федерации. Благодаря Р.Макавяцкасу, Каунасский шахматный клуб получил прекрасное помещение под трибунами стадиона Дарюса и Гиренаса., была учреждена детская шахматная школа.

В советское время Ромуальдас нашел возможности, благодаря личным контактам, выйти литовским шахматистам на международную арену, участвовать в международных турнирах и выполнить нормативы международных мастеров, что было почти невозможно решить через посредство Москвы. Так, благодаря ему, известный литовский шахматист Альгимантас Бутнорюс еще в советское время стал международным мастером. Ромуальдас долгое время опекал другого юного шахматиста, мастера спорта Пятраса Рагялиса, а так же других перспективных шахматистов, часто организовывал различные шахматные мероприятия, судействовал в шахматных соревнованиях.

За эти заслуги позже Ромуальдасу Макавяцкасу было присвоено звание почетного президента Каунасской шахматной федерации.

В этом году Каунасская шахматная федерация впервые приняла решение организовать турнир по быстрым шахматам памяти Ромуальдаса Макавяцкаса. К этой инициативе охотно присоединился Союз общин татар Литвы (СОТЛ), его председатель Адам Якубаускас.

Турнир состоялся 6 июля в Каунасе в кафе «Васарос Олимпас». В турнире приняли участие 38 шахматистов из разных городов Литвы. Кроме шахматистов, в турнире участвовали или наблюдали за его ходом представители татарской общины: председатель СОТЛ Адам Якуба-

ускас, Йонас Ридзванавичюс, который судействовал в турнире вместе с сыном Йонасом, Галим Ситдыков, Марите Милкаманавичене, Лилия Асанавичене, Радик Мажитов с сыном Альбертом, члены семьи Ромуальдаса Макавяцкаса – жена Фелиция, дочь Фариды, внуки Даниелюс и Камиле.

Перед началом турнира состоялся короткий митинг, в котором выступили Йонас Ридзванавичюс, международный мастер Альгимантас Бутнорюс, председатель СОТЛ Адам Якубаускас, председатель Каунасской шахматной федерации Донатас Пилинкус, эсперантистка Наталья Ивановене.

Йонас Ридзванавичюс познакомил участников турнира с интересными фактами из биографии Ромуальдаса, отметил, что он принадлежал к национальным меньшинствам Литвы, имел шляхетское происхождение, рассказал о заслугах его предков.

А.Бутнорюс рассказал о заслугах Ромуальдаса в Каунасской и литовской шахматной жизни, о его деятельности в советское время по выводу литовских шахматистов на международную арену. А.Бутнорюс рассказал о свои впечатлениях, которые остались у него от общения с Ромуальдасом.

А.Якубаускас поздравил собравшихся шахматистов с праздником, рассказал о деятельности Ромуальдаса в общине литовских татар и пожелал участникам турнира успехов.

Н. Ивановене и М. Милкаманавичене поделились своими воспоминаниями о Ромуальдасе, высоко оценили его человеческие качества, которые он показывал при общении с людьми. Н. Ивановене отметила, что Ромуальдас интересовался языком эсперанто.

Турнир состоялся по швейцарской системе в 9 кругов, в которых каждому игроку в партии было отпущено по 15 минут. Турнир продолжался 5 часов. Надо отметить, что собрался крепкий состав шахматистов из разных городов Литвы: Каунаса, Вильнюса, Клайпеды, Алитуса,

Расейняй, Ионавы, Кедайнай, Шакия. Участвовал даже один сильный шахматист из Германии.

Первое-второе место в турнире поделили студент Университета Витаутаса Великого Александр Егоров и международный мастер из Ионавы Айдас Лабуцкас. Согласно дополнительного коэффициента Бугольца победителем был признан Александр Егоров. Ему вручен переходящий кубок и приз победителя.

Третье-четвертое места поделили член шахматной сборной Литвы мастер спорта Айрида Савицкас и ученик Каунасской гимназии «Варпас» Домантас Климчаускас. Пятое-шестое места заняли мастера спорта Витаутас Вазнонис и Кястутис Каунас.

Все они были награждены соответствующими призами.

Кроме основных награждений были учреждены дополнительные призы, которые были вручены лучшим шахматисткам-женщинам Саломее Зальсайте и Кристине Апанавичюте из Вильнюса; лучшему сеньору – тренеру Каунасской шахматной школы Гинтаутасу Петрайтису, лучшему молодому шахматисту до 18 лет – учащемуся из Каунаса Миндаугасу Ячерису, лучшей девушке – Каунасской учащейся Аушре Гедрайтите, лучшему игроку без международного рейтинга – Антанасу Машанаускасу. Еще один приз, так называемый приз успеха, который определялся по жребию, получил шахматист из Германии Даниель Берг.

После официальной части участники турнира могли угоститься татарскими «шимталаписом» и жагареями, бутербродами, которые здесь же приготовили наши женщины.

Во время фуршета в непринужденной обстановке, своими воспоминаниями о Ромуальдасе Макавяцкасе поделились Кястутис Каунас и Витаутас Гайлюнас.

Организаторы договорились ежегодные шахматные турниры, посвященные памяти Ромуальдаса Макавяцкаса, проводить в мае во время Дней Каунаса.

Отчетно-выборное собрание в деревне Сорок татар состоялось без отчета председателя

ГАЛИМ СИТДЫКОВ

7 июля в мечети деревни Сорок татар состоялось отчетно-выборное собрание татарской общины. Присутствовало 33 человека. И сразу вопрос: как же собрание могло состояться без отчета председателя? Очень просто. Числившийся еще до собрания председателем Якуб Ясинский заявил, что он на собрание не пойдет, потому что там одни бомжи. Естественно, народ обиделся за такое оскорбительное высказывание и решил собрание провести без Ясинского.

Первые годы после своего избрания на пост председателя Ясинский еще проявлял себя, вел какую-то работу: организовывал субботники, праздники. Однако со временем, по неизвестным мотивам, председатель начал заноситься, перестал обсуждать с людьми проблемы общины, запустил организационную и культурную работу, пустил всё на самотёк, даже забыл

Фатима Буйновска

о необходимости вовремя, согласно уставу проводить отчетно-выборные собрания и юридически потерял полномочия председателя, то есть потерял легитимность.

В кинокомедии «Кавказская пленница» произносится очень актуальный тост: «Как бы высоко мы не взлетали, мы не должны отрываться от коллектива». Односельчане пытались приблизить к себе оторвавшегося от коллектива председателя и дважды приглашали его на отчетно-выборное собрание, но дождался лишь оскорбительного отказа. Люди практичные учатся на чужих ошибках, на примерах литературы и кино и от коллектива не отрываются. Ясинский поступил по-своему.

Учитывая сложившиеся обстоятельства, коллектив решил провести собрание (уже повторно собранное) без Ясинского, избрать новый комитет, но-

вого председателя и начать жить с начала. Председателем собрания был избран Сулейман Шабанович, секретарем – Мария Шабанович.

Первым пунктом было принято решение об устранении с должности председателя Якуба Ясинского. За что? Понятно из вышеизложенного..

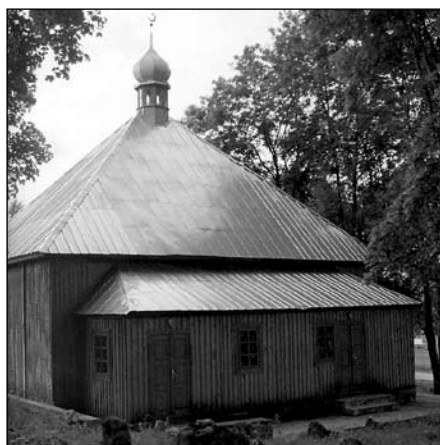
В результате открытого голосования председателем Общины татар деревни Сорок татар избрана Фатима Буйновска, в состав комитета избраны Евгений Александрович, Мария Шабанович, Фатима Шантрукова, Александр Сафаревич.

Ревизионная комиссия избрана в количестве трех человек: Сулейман Шабанович (председатель), Галина Ясинская, Александр Якубаускас.

По всем пунктам голосовали «за» – 31 человек, «против» – 1 и «воздержался» – 1.

В собрании приняли участие председатель Союза общин татар Литвы Адам Якубаускас и главный редактор газеты «Летувос тоторай» Галим Ситдыков, специально приглашенные активными членами сороктатарской общины на это собрание, чтобы совместно найти выход из сложившейся критической ситуации. И, кажется, слава Богу, выход нашли.

Перед общиной деревни Сорок татар стоят разнообразные задачи и по ремонту мечети, и строительству общинного дома, развитию культурной жизни и другим вопросам, которые могут быть решены только при наличии хорошей организации, сплоченного коллектива. Остается пожелать новой команде новых успехов и всем жителям деревни Сорок татар – благополучия во всех делах, а главное – крепкого здоровья.

Мечеть деревни Сорок татар, в которой состоялось отчетно-выборное собрание

СОБРАНИЕ РОДСТВЕННИКОВ В РАЙЖАЙ

АЛЬГИРДАС КАНДРАТАВИЧЮС

7 июля в старой усадьбе Дзенавичюсов в Райжяй собрался невиданного размера отряд гостей со всей Литвы. В просторном, отреставрированном доме с утра до вечера, под аккомпанимент дождя и порывами ветра, читались молитвы из св. Корана за здоровье родственников и в память об умерших. Инициатором этой идеи Стяпасу Дзенавичюсу и его дочери Рожите Багданавичене, присматривающей эту усадьбу, понадобилось много труда и усилий для организации такого собрания родственников, какого в деревне Райжяй давно не видели.

После молитвы, за столом, ломящимся от угощений, которые приготовили сестры-старушки: Фелиция Халяцкене (92 г.) из Алитуса, Мария Яблонскене (91 г.) из Каунаса, Рожите Александровичене (81 г.) из Каунаса, Альмира Радлинскене (79 л.), Халима Халяцкене (73 г.) и Эльжбета Макавяцкене (70 г.) из Райжяй; братья: Йокубас (89 л.) и Стяпонас (85 л.) позаботились о духовных делах.

К сожалению, среди них не было сестры Евы Макавяцкене (1924–2007) и ранее умерших Мотеюса, Алексы Эляны...

Ну, а обилие сынов, дочерей, внуков и правнуков трудно было сосчитать.

По словам одного из двенадцати братьев и сестер, ветерана Второй мировой войны Стяпаса Дзенавичюса, никто из такой массы родственников не пошел «собачьей дорогой». Его внук Донатас, продолжая старые традиции татар, служит в объединенных вооруженных силах Литвы и НАТО, два раза участвовал в мирной миссии в Ираке. Много бессонных ночей провели родители Донатаса Рожите и Алекса Багданавичюс, и счастливое возвращение сына еще более побудило пригласить родственников к молитве и столу угощений.

(Nukelta į 6-tą psl.)

СОБРАНИЕ РОДСТВЕННИКОВ В РАЙЖЯЙ

(Nukelta į 6-tą psl.)

Во время встречи родственники общались между собой удивительно тепло, делились воспоминаниями, радостями и заботами. В перерывах между молитвами один из чтецов св. Корана имам Мехмед Эмин Кысал с удовольствием общался с гостями, интересовался проблемами татарской общины, рассказывал о турецких семейных и религиозных традициях. Молодежь могла проверить свои знания русского языка.

К вечеру родственники посетили могилы своих предков. Пронизывающий ветер и проливной дождь не затруд-

нили исполнить религиозный обряд в честь умерших. Не забыты были и просветители народа. Молитва «Ясень» (за умерших) была произнесена у мемориала не вернувшимся с войны и из ссылки.

В молитвах за здоровье родственников и мессе за умерших участвовали почетные гости: муфтий Рамазан Криницкис, имам Каунасской мечети Ромас Якубаускас, советник Турецкого посольства в Литве по вопросам религии Мехмед Эмин Кысал, имам Нежежской мечети Ян Вильчински, чтецы св. Корана Люциос Милкаманавичюс из Григишкес, Йокубас Якубаускас из

Райжяй и имам Райжяйской мечети Стяпас Дзенавичюс.

Радует, что Стяпас Дзенавичюс, уважаемый родственниками просветитель, несмотря на солидный возраст, не сидит без работы. Он исполняет религиозные обряды, готовит надписи для надгробий. Его телефон: (8 315) 22 286.

В этом собрании родственников вызывало удивление уважение молодежи к старшим, активное общение между собой. Напрашивается вывод, что у молодежи есть прекрасный пример, как надо лелеять семейные традиции, уважать своих родителей и дедушек.

ПЛОДОТВОРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

МУСА ЧАХОРОВСКИ

Окончание 2 сессии XVI Всепольского Конгресса Мусульманского религиозного союза в Польской Республике

В субботу, 26 мая 2007 г., в Белостоке состоялась 2 сессия XVI Всепольского Конгресса Мусульманского религиозного союза в Польской Республике. С утра делегаты, представляющие последователей ислама со всей Польши, рассматривали насущные вопросы своей организации. Прежде всего, ревизионная комиссия представила протокол проверки деятельности Верховной коллегии МРС за последний период, что позволило всем собравшимся одобрить деятельность уходящей власти и тем самым приступить к выбору нового руководства союза. Однако выборам предшествовала дискуссия на очень существенную тему: что изменить, что исправить, а что добавить, чтобы работа Верховной коллегии стала более эффективной, вместе с тем помогая усилить функционирование отдельных исповедных гмин.

Это связано с созданием положительного образа Мусульманского религиозного союза в печати и сознании общественности. Своей деятельностью, реакцией на самые важные происшествия в стране и мире, позицией своих членов, МРС способствует появлению мнения не только о польских мусульманах, но и об исламе вообще. Поэтому делегаты XVI Всепольского Конгресса так много внимания уделили вопросу честности в намерениях и деятельности, солидной отчётности за проекты, а также не ангажирование в сомнительные замыслы. Ведь так велик Коран и Сунна. Об этом говорили Стэфан Корычки из Бохоник, Стэфан Хазбиевич из города Быдгощ, Мацей

Якубовски из Гданьска, Роберт Зембински из Варшавы и Стэфан Асанович из Варшавы.

На заседании было подтверждено, что председателем Верховной коллегии Мусульманского религиозного союза в Республике Польше является муфтий Томаш Мискевич. Также была принята 5-летняя каденция исполнения этой должности. В результате проведённых выборов в Верховную коллегию МРС были избраны: Розалия Богданович (секретарь), Мерьема Халецка-Гэмбицка (казначей), Мацей Якубовски, Стэфан Ясински, Адам Сверблевски, Муса Чахоровски.

Заместителями членов Верховной коллегии были избраны: Эмир Поплавски, Эльжбета Айша Шах, Роберт Зембински.

В Главную ревизионную комиссию избраны: Омар Асанович (председатель), Розалия Смайкевич (секретарь), Халина Шахидзвич, Фатима Пилавска, Юзеф Конопачки.

После обеда заседание 2 сессии

Конгресса проходило в плодотворной атмосфере. Затрагивалось немало организационных вопросов, говорилось о работе отдельных исповедных гмин, а также сотрудничестве с другими религиозными и общественными организациями. Были продемонстрированы проекты знамени, флага и знака Мусульманского религиозного союза. Делегаты признали, что будет полезно под патронажем МРС создать Культурно-образовательный союз татар Польши.

Такой была 2 сессия XVI Всепольского Конгресса Мусульманского религиозного союза в Польской Республике: горячая, длинная и плодотворная. Показала, что польская мусульманская общественность является объединённой, имеет конкретные цели, а также силы и желание для их реализации. Остаётся лишь пожелать всяческих успехов в деятельности – bi-smi llahi ar-rahmani r-rahim – муфтию, новоизбранному составу Верховной коллегии и всем членам МРС.

СОСТОЯЛСЯ ВТОРОЙ СЛЕТ ТАТАРСКОЙ МОЛОДЕЖИ ЛИТВЫ

28–29 июля 2007 г. у озера Мелкис в Вильнюсском районе по инициативе Даниелюса Дзенавичюса, Эмилиии Александрович и Сигиты Карпенкайте состоялся второй слет татарской молодежи. В слете приняли участие 40 парней и девушек со всей Литвы.

В организации этого мероприятия помогли воины моторизованной бригады «Гележинис вилкас» Министерства охраны края представило 1 палатку на 30 мест, угостили молодежь солдатской кашей. Особую благодарность участника слета выражают госпоже Марита Асанавичене за приготовление вкусной и питательной пищи.

Молодые люди получили хорошую возможность познакомиться, пообщаться, подружиться. Хочется надеяться, что такие слеты станут традиционными. В слете принял участие председатель Союза общин татар Литвы Адаас Якубаускас.

Информация «ЛТ»

Во имя Аллаха Милостивого, Милосердного!

СТРЕМЛЕНИЕ К ЖИЗНИ ПРАВЕДНОЙ – ВЫСШАЯ ЦЕЛЬ И БЛАГО ДЛЯ МУСУЛЬМАНИНА

(Продолжение, начало в 5–6 (105–106) номере)

МУСТАФА ГЕМБИЦКИЙ

ПРИБРЕТЕНИЕ ЗНАНИЙ

Хвала Аллаху, научившему человека писать пером (калемом), щедро одарившего его от благ своих, наставившему его на истинный путь и сделавшему мусульманскую общину лучшим народом, подарив ему знания. С получением этого учебника я как бы ощутил толчок в мир знаний, к которому так стремился. Ведь не случайно в священном Коране первый аят гласит: «Читай во имя Господа твоего, который сотворил».

Прошли месяцы и годы упорного труда, кроме этого нужно было работать, чтобы прокормить себя и свою семью, не только обеспечить хлебом насущным, но и всем необходимым, в чём нуждается человек. В одном из высказываний пророка, да будет доволен им Аллах, говорится: «Кто стал на путь приобретения знаний ради Аллаха, тому Аллах оказывает всестороннюю помощь, а ангелы простирают крылья, чтобы защитить от всевозможных опасностей». Порой было трудно, тогда я делал перерывы, чтобы отдохнуть. После чего с удвоенной энергией садился за работу. Помощи или консультаций получить было не у кого. Те пожилые люди, которые читали Коран, по-видимому, забыли методику начального обучения.

Три года упорного труда, хвала Аллаху, дали результаты. Я с Его помощью стал понемногу читать Коран и кое-что из аятов изучил на память. К этому времени, умеющих читать Священную книгу стало ещё меньше. Их можно было пересчитать по пальцам. Многие ушли в мир иной. Меня стали приглашать для участия в тех или иных религиозных обрядах и ритуалах. Это для меня было хорошей практикой, углублялись знания.

К этому времени произошло важное событие: Литва обрела статус независимого государства. В связи с этим появились религиозные общины в регионах компактного проживания моих соотечественников-татар. В ведение общин были переданы мечети,

которые нуждались в реставрации или ремонте. Каждая община состояла из 2 параллельно руководящих систем: религиозной и светской. Религиозная община состояла из имама и муэдзина, светская из председателя общины, его заместителя и совета. Такая структура была основой всех общин. Задачи общин заключались в следующем: поддерживать духовную и культурную жизнь общин, приводить в порядок мечети и кладбища. Высшим, руководящим и координирующим звеном был избран совет, который помогал решать те или иные вопросы в общинах. По делам религии нужно было учреждать Муфтият, но за неимением человека, который имел бы хоть какое-то религиозное образование, этот вопрос был временно отложен. Однако жизнь не стояла на месте, и возникли вопросы, которые нужно было решать.

На одном из собраний я временно был избран председателем объединения религиозных общин Литвы, секретарём была избрана Корсакене Фариди, Должность председателя Союза общин татар Литвы тогда исполнял Ромуальдас Макавяцкас. Я преклоняю свою седую голову перед этими людьми, которых уже нет с нами. Это были замечательные люди, внесшие огромный вклад в развитие духовной и культурной жизни татар Литвы. На посту председателя религиозных общин Литвы я пробыл недолго. По личной амбициозности некоторых лиц я был снят с этой должности, под предлогом не соответствия ее по образованию.

Хочу упомянуть, что в Вильнюсе (ул. Вивульскио, д. 3) нам было предоставлено в аренду помещение, которым татары пользуются и сейчас. О деятельности теперешней общины Вильнюсского края я напишу позже. А теперь продолжу. Я не помню, в каком году в Литву вернулся Рамазан Криницкий. После возвращения, его уговорили продолжить образование в Турции. К этому времени в Литве открылось посольство Турецкой Республики, которое, по видимому, помогло решить упомянутый вопрос. Однако в

Турции Рамазан пробыл недолго.

После возвращения Рамазана Криницкого из Турции, был поставлен вопрос об учреждении Муфтията, избрании правления, составлении устава этой организации. Хочу заметить, что на учредительное собрание я не был приглашён и таким образом не стал членом правления Муфтията, поэтому не могу назвать точные даты этих событий.

Рамазан Криницкий, получив жезл управления, начал проводить реформы. В первую очередь приказом был отстранен от должности бухгалтера Микас Халаяцкас. В последствии в Муфтият зачастил Аминов, честь которого была запятнана. Этому человека знают в Вильнюсе. Он имел особое чутьё насчёт добычи лёгких денег. В результате всех этих событий была задета честь имама Микаса Халаяцкаса. Он и Адомас Асанавичюс подготовили обращение к единоверцам, что якобы действия муфтия Рамазана Криницкого не соответствуют его положению и порочат всю общину. Срочно было созвано собрание, прибыли представители из всех региональных общин. На повестке дня ставился вопрос о пригодности муфтия Рамазана Криницкого занимать этот пост. Делегаты разбились на два лагеря. Одни выступили в поддержку муфтия, другие заняли противоположную позицию. Хочу напомнить читателям, что к этому времени из Ливана вернулся Ромас Якубаускас, который был послан на учёбу Каунасской общиной, и мог стать серьёзным конкурентом Рамазану Криницкому. Собрание как-либо серьёзных действий не приняло, но дало понять, что старейшин общин нужно слушаться, хотя они бывают не всегда правы. Пусть меня простит читатель, я несколько отвлёкся от темы.

Хочу напомнить, что на похоронах или на поминках иногда стал появляться Костя Селимович из Григишкес - очень способный молодой человек, быстро изучивший чтение Корана и возлагавший большие надежды на будущее. Встречаясь на ритуальных мероприятиях, Рамазан Криницкий стал уговаривать Костю Селимовича продолжить

обучение в Уфе, где сам обучался. Но так как Костя был ещё несовершеннолетним, я вызвался его сопровождать. Муфтий Рамазан Криницкий мне сказал, что в Уфе есть возможность получить заочное образование, что меня заинтересовало. И так получив письмо-рекомендацию муфтия и сделав у нотариуса доверенность для Кости Селимовича, мы отправились в Уфу. Прибыв туда, мы были приняты Верховным муфтием России Талгатом Таджуддином. Он внимательно прочитал письмо, посмотрел на нас и сказал: «С этим всё ясно, а вы тоже хотите учиться?» Я ответил согласием. Тогда он спросил: «А вы Коран читаете?» Я ответил положительно. После чего муфтий Талгат Таджуддин велел нас накормить и отвезти в институт, который находился при новой мечети «Ляля – Тюльпан». Мы очень любезно были приняты ректором Ринатом Раевым, который провёл с нами более глубокое собеседование. С Костей всё было ясно - он молодой, а вот я уже в солидном возрасте. К тому времени мне было 59 лет. О своём возрасте, который я считал своим недостатком, я сообщил ректору, на что он ответил: «Если в таком возрасте вы решили наполнить багаж знаний, то Аллах продлит вашу жизнь ещё на столько лет». Так мы стали студентами Исламского института имени Ризаэтдина ибн Фахретдина, выдающегося учёного Ислама. Поскольку мы были представителями другого государства, нам пошли на уступки, учитывая, что мы и так несем большие расходы на визы и проезды, освободили от платы за обучение. Впоследствии мы перешли на заочное отделение, что мне полностью соответствовало, ну, а Костя мог перейти на очное, где получил бы более полное образование. Но, по-видимому, в таком возрасте сказывается оторванность от дома, и человек смутно представляет своё будущее. Да и сам вопрос образования за границей требует решения на межгосударственном уровне. И так пошли годы упорного труда. Заочники собирались дважды в год - осеннюю и весеннюю сессии, на которых нужно было получить зачёты по предметам, входящим в программу обучения. Немалых средств стоили поездки и визы, не говоря уже о том, что нужно было частично питаться за свой счет. Но слава Аллаху, в 2004 году, в мае месяце я сдал все зачёты, и был допущен к защите диплома. Хочу заметить, что к этому времени институт был переименован в Государственный исламский университет.

Я получил степень бакалавра по специальности – специалист-теолог ислама.

(Продолжение следует)

СЕМИНАР ВО ФРАНКФУРТЕ-на-МАЙНЕ

ФЛЮР ШАРИПОВ

В конце июля 2007 года председатель Татарской общины г. Клайпеды Флюр Шарипов был приглашён в составе литовской делегации на семинар, который состоялся во Франкфурте-на-Майне (Германия).

Семинар проводился в рамках международного проекта Европейского Союза «Пенелопе», в котором участвуют Германия, Испания, Чехия, Литва, а также руководитель проекта - Италия. Следует отметить, что в составе литовской делегации участвовали координаторы проекта в Литве: «Коллегия социальных наук» (руководитель Нийоле Скучене) и представители Русской общины «Отечество».

Темой семинара стали проблемы национальных меньшинств в странах, участвующих в проекте. Безусловно, проблемы Чехии и Литвы не могут сравниться с проблемами таких стран, как Германия, Испания и Италия. Чехию и Литву не захлестнул такой поток эмигрантов, которых надо обучать местному языку, которым надо помогать адаптироваться к новой стране, к новому быту и культуре.

Однако и в Литве не меньше проблем с национальными меньшинствами. Литовская сторона достойно представила успехи и трудности в

деятельности татарской, русской и украинской общин.

Особенно хотелось бы отметить интерес участников проекта к татарской общине. На семинаре был показан фильм «Я потомок мурз татарских», была представлена национальная татарская газета «Летуов тоторай», которую с интересом читали люди, понимающие русский язык. Показанный фильм всколыхнул участников семинара: для большинства присутствующих стал новостью представленный в фильме факт, что именно татары охраняли границы Великого княжества Литовского и, возможно, именно татарам Литва должна быть благодарна за то, что она сохранила своё место в истории.

После просмотра фильма дискуссии ещё долго не утихали, а подаренная Ибрагиму (руководителю проекта) тубетейка и вкусный «чак-чак» для всех участников семинара внесли особую прелесть в отношения между людьми разных национальностей и вероисповеданий.

Конечно, на одном семинаре всех проблем национальных меньшинств не решить. Но проект только набирает силу. В дальнейшем предстоит встречи по обмену опытом с другими странами. И, конечно, мы все верим в то, что татарская община займёт достойное место в реализации идей этого международного проекта.

Флюр Шарипов среди участников семинара

ПОЭТ МУСА ЧАХОРОВСКИ

В прошлом военнотружачий, в настоящее время журналист, автор нескольких поэтических сборников, в том числе «Не-лагодна» («Неласковая»), (Вроцлав, 1987) «Иле трвам» («Сколько существую»), (Клодзко, 1988), «Хлодны листопад» («Холодный ноябрь»), (Вроцлав, 1990), «Доткний мне» («Дотронься до меня»), (Вроцлав, 1998) и «В жыцю на нибы» («В жизни ежду прочим»), (Вроцлав, 2006). Его стихи нашли пристанище в личных альманахах, антологиях, в том числе в «Гдзесь в нас» («Где-то в нас»), (Варшава, 1988), «Втэды и тэраз» («Тогда и сейчас»), (Вроцлав, 1994), «Имёна истнения» («Имена существования»), (Вроцлав, 1997), «Увикланя» («Путаница»), (Вроцлав, 1999), «Горызонты слова» («Горизонты слова»), (Варшава, 2004). Публиковался в «Рочнике татаров польских» («Ежегоднике польских татар»).

Является лауреатом многих поэтических конкурсов. Печатался под псевдонимами Ислам Муса Насельски и Ислам Муса Чахоровски.

Мой конь

Амиру-абі Гизматуллину
Иногда мне снятся кони
табун смешанных грив и копыт
Разгулянные напрягают сильные
хребты
в ожидании на вес наездника
и незаторможенный бег Их глаза
заполняет даль Напрягаются
сухожилия и мышцы Дрожит
утоптанная земля

Беспокойство охватывает и
людей
ещё сидящий неподвижно у
костров
Вокруг их распространяется
медленно
вечерняя мгла С собой приносит
запах созревающей крови
и острый лёт стрел
Будит меня внезапный крик
Где моя сабля
мой конь

29.09.2002

* * *

*Хороший суфий: как хорошо это звучит,
как мягко произносится.
Мои глаза открываются на эту мягкость,
моё сердце открывается на это добро.
В этих словах присутствует тепло,
Тепло твоего дыхания,
летающее в любую из сторон.
Ведь Он присутствует везде,
и лишь наше добро
и наша теплота, мягкость наших сердец,
открывают нам к Нему дорогу.*

30.08.2003

* * *

*Уже долгое время ничто мне не снится
ещё лишь иногда
кони трутся о рассвет
принося на своих хребтах
далёкое дыхание степей
и заплетённый в гривы ветер
Мягкими храпами дотрагиваются легко
моих онемевших рук
чувствую укрытый в них свет
чуткую игру мышц
И так плывут через меня
в пространстве без дна
всё быстрее и быстрее
И всё их меньше.*

28.04.1989

Только

*Всё чаще возвращаюсь в гнедокожую
степь
где в изгибе реки
располагаются белые крылья юрт
Там всего начало
Вижу мальчика спящего в траве
гнедая кобыла дяди Настика
несёт его полем
между кладбищем и струёй
Далеко отсюда до тёплого дома
зов на обед
возвышается в воздухе и меркнет
ничего здесь не слышно*

*Мальчику снятся луг и конь
едет куда-то возле струи
и даже не знает как сильно
постарел
он и дом и этот конь*

*Некуда по сути ехать
всё настолько далеко
что ничего уже не слышно
лишь ещё эта степь.*
22.12.2002

Перевод с польского языка
Тани Чахоровской

ЭКСКУРСИЯ ВИЛЬНЮССКИХ СЕНЬОРОВ В РАЙЖЯЙ

В прошлое воскресенье члены Вильнюсского клуба Сеньоров – литовских татар под руководством Лимы Баранаскене совершили поездку в деревню Райжяй Алитусского района, где посетили татарское кладбище, мечеть, общинный дом.

Вильнюсских сеньоров радушно приняли хозяева общинного дома, угостив татарскими национальными блюдами: татарскими пельменями, пирогом «шимталапис», чаем, кофе. Для встречи с гостями из Алитуса

прибыли активисты общины Эмилия Якубаускаене, Юозас Якубаускас, Зина Шагунявичене, Мотеюс Абунявичюс, из Каунаса – Рожите Ситдыковене и Даниелюс Багданавичюс.

Во время встречи состоялся обмен мнениями о жизни татарских общин, проблемах сеньоров. Участвовавший во встрече председатель Союза общин татар Литвы Адаас Якубаускас, предложил организовать клубы сеньоров по типу Вильнюсского и в других татарских общинах Литвы. По его словам,

клуб сеньоров – это важное условие объединения общин, разнообразия свободного время пожилых людей.

После встреч в райжяй члены Вильнюсского клуба сеньоров посетили усадьбу Люси и Владаса Гайдукавичюсов, в которой осмотрели Музей литовских татар, а также угостились вкусным пловом и домашним квасом, которые приготовила уважаемая Люся.

Информация «ЛТ»

"Tatarzy litewscy"

Lietuvos fotografai

Gorący festyn w Kruszyńianach

MUSA CZACHOROWSKI

Właściwie, to już przed południem 18 sierpnia 2007 r. pobocza drogi przez Kruszyńian zajęte były przez samochody. Po godzinie 14 nie było ani skrawka wolnego miejsca. Z tablic rejestracyjnych wynikało, że ścigały tu ludzie nieomal z całej Polski. Wszyscy zaś przyjechali na II Festyn Kultury i Tradycji Tatarów Polskich, zorganizowany przez Tatarską Jurtę Dżennety Bogdanowicz przy współpracy z Nadleśnictwem Krynki oraz Placówką Straży Granicznej w Krynkach. Program imprezy obejmował m.in. turnieje tatarskie, warsztaty kulinarne i taneczne, występy zespołów i pokazy interwencji Straży Granicznej. Na spragnionych i głodnych czekało wspaniałe jadlo, a pogoda oraz goście nie zawiedli! Było świetnie!

Przez plac obok tatarskiej chaty Bogdanowiczów przewijały się setki osób. Śpiewano (a najładniej grała na gitarze i śpiewała tatarskie pieśni – oczywiście - Elwira Szehidewicz), tańczono, wspinało się na słup, strzelano z wiatrówek, funkcjonariusze Straży Granicznej wozili swymi maszynami dzieci, chłopcy rozglądali się za dziewczynami, osoby stateczne pochłaniały wspaniałe pierokaczewniki i eczpozczmaki (tudzież inne smakołyki), witano serdecznie znajomych i nieznajomych, rozmawiano i cieszą się tym sobotnim spotkaniem.

Przybył na festyn nasz mufti Tomasz Miśkiewicz, a i dopisali członkowie Najwyższego Kolegium MZR: z Gdańska dojechał Maciej Jakubowski, z Wrocławia Musa Czachorowski, z Białegostoku Adam Świerblewski. Była też skarbnik NK Mierjema Chalecka-Giembicka, przybyła przewodnicząca Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Białymstoku Halina Szahidewicz, zjawiała się m.in. Zofia Assanowicz, Melika Czechowska z synem Michałem, Krzysztof i Anna Mucharscy, Lilla Świerblewska, Maria Aleksandrowicz-Bukin, Jusuf i Artur Konopacscy. W tym kilkusetosobowym zgromadzeniu nie zabrakło naszych przyjaciół: Katarzyny Warمیńskiej z Uniwersytetu Jagiellońskiego, autorki książki „Tatarzy Polscy. Tożsamość religijna i etniczna”, oraz Łukasza Wędy, opiekuna tatarskich zabytków w Studziance.

Niespodziewanie zawitał na tatarski festyn marszałek Senatu RP Bogdan Borsewicz. Wcześniej odpoczywał w Puszczy Białowieskiej, a do Kruszyńian sprowadził go smak kibinów, które próbował niegdyś w litewskich Trokach. Chwalił bardzo potrawy Dżennety Bogdanowicz, zaś w rozmowie z muftim Tomaszem Miśkiewiczem powiedział, że i on ma w swej rodzinie ślad tatarski, bowiem nazwisko rodowe mamy marszałka brzmi Abakanowicz i najprawdopodobniej ma tatarskie pochodzenie.

I tak mijała pięknie godzina za godziną. Panie z dalekich stron pilnie zaglądały ciasto i notowały sekrety tatarskiej kuchni, Zilan Teterkue – gość z Baszkortostanu – wprowadzała chętnych w tajniki narodowych tańców, zaś opiekun meczetu Dżemil Gembicki cieszył się stałym dopływem zainteresowanych kruszyńską świątynią oraz mizarem. Goście o mocnych nerwach oglądali pokaz zatrzymania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej uzbrojonych przestępców, zakończony efektowną walką wręcz i grzmącą palbą z broni palnej. Także Indianin w zdobnym plemiennym stroju doskonale wpisywał się w krajobraz.

Gorący był to zaprawdę festyn w Kruszyńianach; już dawno zapadł mrok, a jeszcze rozbrzmiewał gwar, jeszcze słyhać było śpiew i śmiech, a w niebo wzbijały się sztuczne ognie. – Co się tu dzieje? – pytała po rosyjsku dziewczyna z przejeżdżającego powoli samochodu. – Wsio normalno. Eto tatarski prazdnik!

Tatarski azan w Kruszyńianach

Był kiedyś dziadek, który opowiadał swojej wnuczce o dawnym życiu w Słonimiu i Kazaniu, dalekiej stolicy Tatarstanu. Wnuczka dorastała i wciąż pamiętała o dziadkowych słowach. Dojrzały wraz z nią, zachęcały do pogłębiania wiedzy o tatarskiej społeczności, były też oparciem w trudnych chwilach. Często myślała o dźwięcznym rytmie sur Qur'anu, które recytował dziadek. Niosły ze sobą smak nieznanego jeszcze, ale bliskiego przecież piękna.

Dziewczynka, potem kobieta, szukała swej drogi. Nie jest to łatwe, gdy mieszka się daleko od muzułmańskiej wspólnoty, bez znanych sobie tatarskich krewnych, od których czegoś więcej można się dowiedzieć. Ona jednak, krok po kroku, zmierzała tam, dokąd wzywał ją zew krwi, jak i pragnienie wiary. Samodzielnie zdobywała wiedzę o tatarskiej historii i tradycjach, zaczęła odwiedzać tatarskie siedliska, meczety i mizary. Kontakty z pobratymcami stały się coraz częstsze, coraz serdeczniejsze. Coraz szerzej zaczęła się również otwierać przed nią tajemnica islamu.

18 sierpnia 2007 roku w kruszyńskim meczecie Izabela Czechowska, wywodząca się z zacnego rodu Assanowiczów, wypowiedziała słowa szahady przed muftim Tomaszem Miśkiewiczem oraz dwójgim świadków. Następnie została przez muftiego azaniona i otrzymała nowe imię – Melika. Jej rodzicami azanowymi są Mierjema Chalecka-Giembicka i Musa Czachorowski.

Rzadki to przykład konsekwentnie realizowanego powrotu do wiary przodków i do tatarskiej rodziny. Witamy serdecznie, Meliko, niech tatarska pamięć i błogosławieństwo Najwyższego towarzyszą Ci przez całe życie.

Musa CZACHOROWSKI

Tatarskie spotkanie w Gdańsku

MUSA CZACHOROWSKI

Pierwsi goście przyjechali do Centrum Kultury Tatarów Polskich w Gdańsku już w czwartek 28 czerwca 2007 r. Dzień później pojawili się następni. Przybyli tu na coroczne tatarskie spotkanie, które tym razem miało być połączone z sabantujem. Tatarski zew przyciągnął kilkadziesiąt osób – na trzy dni wypełnione rozmowami z znajomymi i przyjaciółmi oraz nawiązywaniem nowych kontaktów. Halina Szahidewicz, przewodnicząca gminy w Białymstoku zjawiała się z Zofią Assanowicz i Mierjemą Chalecką-Giembicką oraz dziewczętami i młodzieńcami z zespołu „Buńczuk”, przewodnicząca gminy bohoniczkiej Mirosława Korycka przyjechała z dużą grupą pań i młodzieży, z Warszawy była m.in. Danuta Kuczyńska, Róża Smajkiewicz i Ewa Radecka, ze Szczecina zawiątała Żaneta Miśkiewicz, z Prusica Dzen-gara Filon, z Wałcza Iza Czechowska, a Farida Ryzwanowicz – z Olsztyna.

Z Niemiec, w sąsiedzkim odwiedzi-ny przybyła przewodnicząca tamtejszej wspólnoty tatarskiej Wenera Wagizowa, a wraz z nią obdarzona pięknym głosem Guzel Kumariewa. Zawiątał również Rifat Fattahow z Tatarstanu, dyrektor Międzynarodowego Festiwalu Pieśni Tatarskiej im. Raszita Wagapowa, redaktor naczelny czasopisma „Tatarstan”, w towarzystwie młodego, bardzo uzdolnionego śpiewaka Filusa Kahirowa, studenta Kazańskiego Konserwatorium Państwowego. Z łotewskiej stolicy, Rygi, przyleciała Elina Szigabudinowa, solistka scen Sankt Petersburga i Kazania. Pobratymców z Litwy reprezen-

Chwila przed koncertem – Adas Jakubauskas w rozmowie z Dżemilą Smajkiewicz-Murman, obok przewodnicząca białostockiej gminy wyznaniowej Halina Szahidewicz

tował Adas Jakubauskas, przewodniczący Związku Wspólnot Tatarów Litwy.

W piątek słoneczna pogoda zachęcała do wycieczek po Gdańsku i wiele osób skorzystało z tej okazji. Wieczorem natomiast w gościnnych pokojach tatarskiego siedliska toczyły się długie rozmowy. Sobota, 30 czerwca, była zaś dniem szczególnym. W Rosyjskim Centrum Nauki i Kultury czekał nas koncert tatarskich pieśni w wykonaniu Eliny Szigabudinowej, Guzel Kumariowej i Filusa Kahirowa, z akompaniamentem studentki gdańskiej Akademii Muzycznej Elwiry Juldaszewej. I było to wydarzenie wspaniałe! Zaśpiewali, z głębi duszy, z całego serca! Porwali salę i przenieśli do świata pieśni... Tatarskiej... bliżej...

Były potem kwiaty i podziękowania, słowa pełne wzruszenia...

Ale w programie mieliśmy wyprawę na Wyspę Sobieszewską, gdzie organizator imprezy Dżirdzis Szahuniewicz zaplanował sabantuj, stare święto tatarskie: gry, zabawy, śpiewy i tańce. Tak więc jedni pojechali samochodami, drudzy czekali z niecierpliwością na miejski autobus, a droga była daleka: ponoć 40 minut jazdy przez miasto. Inni jeszcze zagubili się i w ogóle już nie wiedzieli co zrobić. Sama zaś Wyspa Sobieszewska jest niewątpliwie uroczym, pełnym zieleni zakątkiem. Czekał już tam smaczny poczęstunek, a miejsca było dość na wesołą zabawę. Niestety, zawiodła pogoda; deszcz nic sobie nie robił z naszych sabantujowych planów. Padał i padał. Posiedzieliśmy więc, zjedliśmy co było do zjedzenia, porozmawialiśmy i w drogę. Do tatarskiego centrum na ulicy Nowiny.

Niedziela, 1 lipca, była ostatnim dniem spotkania. Jeszcze toczyły się rozmowy,

Gościem tatarskiego spotkania w Gdańsku był śpiewak z Kazania, Filus Kahirow

Przewodnicząca gminy bohoniczkiej Mirosława Korycka ze swoją grupą przed fontanną Neptuna

Felicja Aleksandrowicz z białostockiego zespołu „Buńczuk”

Rękopisy imama Macieja Bajrulewicza, jako źródło do badań nad Tatarami regionu białkopodlaskiego

LUKASZ RADOSŁAW WĘDA

Tatarzy są w polskim krajobrazie zjawiskiem niezwykłym: mimo 600-letniego bytowania zachowali poczucie swojej odrębności religijnej (islam) oraz etnicznej, co pozwoliło im zachować grupową tożsamość i nie zasymilować się z otoczeniem¹. Historia Tatarów z rejonu podlaskiego co jakiś czas pojawia się na forum publicznym². Dotychczas jednak nie ukazała się żadna praca obejmująca dzieje Tatarów białskich. W dalszym ciągu pozostaje więc wiele kwestii do wyjaśnienia i sprecyzowania. Źródła dotyczące Tatarów białskich na ogół są rozproszone, co rodzi potrzebę przeprowadzenia wnikliwych kwerend w polskich i zagranicznych archiwach. W sumie, niewiele osób zajmuje się tą tematyką.

Początki osadnictwa tatarskiego w okolicach Białej Podlaskiej sięgają XVIII wieku, tj. czasów panowania Jana III Sobieskiego (1674–1696). Za jego to bowiem sprawą rozwinęło się na Podlasiu osadnictwo tatarskie, mające od początku charakter wojskowy. Z powodu biedy i złej sytuacji prawnej wyznawców islamu w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, w roku 1672 kilka chorągwi zbuntowało się i przeszło na stronę turecką. Wydarzenie to nazywa się w historiografii buntem Lipków. By pozyskać dla wojska polskiego rozgoryczonych Tatarów, król Jan III Sobieski w porozumieniu z Sejmem, przywrócił im dawne prawa, a w zamian za zaległy żołd przyznawał ziemię. Nadał im włości na terenach obecnej północno-wschodniej Polski. W 1679 r. Tatarzy z oddziałów rotmistrza Bohdana Kieńskiego, Gazy Sieleckiego i Oleyowskiego otrzymali wsie Bohoniki, Drahle i Maławicze Górne. Rotmistrz Samuel Murza-Korycki objął w posiadanie wsie Lebedziew i Małaszewicze w ekonomii brzeskiej oraz kilka wsi w ekonomii kobryńskiej. Rotmistrz Daniel Szablowski z kompanią osiadł także w Małaszewiczach, zaś rotmistrz Romanowski w Studziance, wsi położonej w kluczu łomaskim, ekonomii brzeskiej³. Osadnictwo tatarskie kontynuowali królowie sascy.

Tatarzy byli, niestety, słabymi gospodarzami. Bardziej pociągały ich działania wojenne⁴. W czasach panowania ostatniego króla polskiego, Stanisława August-

ta Poniatowskiego, kolejny raz dali do wód swej gotowości do poświęceń dla dobra Rzeczypospolitej. Brali udział w konfederacji barskiej. Uczestniczyli w wojnie roku 17925. Korpusem armii polskiej dowodził tatarski generał Józef Bielak⁶. Walczyli podczas powstania 1794 r.⁷ Potem, u boku Napoleona, w szeregach szwadronu Pułku Szwoleżerów Gwardii⁸, a także we wszystkich powstaniach w okresie niewoli narodowej. Mieli swój udział również w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920. W walkach uczestniczył Tatarski Pułk Ułanów im. Mustafy Achmatowicza, nazywany pospolicie Jazdą Tatarską⁹. W kampanii wrześniowej 1939 r. bohaterskie walki toczył Szwadron Tatarski 13 Pułku Ułanów Wileńskich, dowodzony przez rotmistrza Aleksandra Jeljasiewicza.

W 2 poł. XIX wieku dostrzegamy schyłek świetności tatarskiej, zarówno w rejonie Białej Podlaskiej, jak i na terenach dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. W Studziance funkcjonowała parafia muzułmańska dla Podlasia i Litwy. Źródła podają, że w roku 1860 w okolicach Białej mieszkało 264 muzułmanów. Dla porównania, w 1889 roku należało do niej do niej zaledwie 86 osób¹⁰. Materiały źródłowe wymieniają liczbę 85 Tatarów zamieszkujących powiat biały pod koniec XIX wieku¹¹. Na taki spadek ludności tatarskiej złożyło się kilka czynników. Po pierwsze, postępująca stale rusyfikacja, która nie ominęła także Tatarów. Popowstaniowe zsyłki w głąb Rosji i szykany ze strony władz carskich miały wyraźny wpływ na zmniejszanie się liczby ludności tej społeczności. W przypadku rejonu białkopodlaskiego dołożyło się do tego oddalenie od innych centrów tatarskich. Początki XX w. to już kres życia wspólnoty tatarskiej na tym terenie¹². Jedyne meczet w Studziance łączył jej lokalną społeczność.

Zbudowany on został najprawdopodobniej w kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt lat po roku 1679. Dokładna data nie jest znana, a należy ją wiązać z początkami osadnictwa tatarskiego w rejonie Białej. Pierwsze wzmianki o istnieniu meczetu znajdujemy w księgach metrykalnych z II poł. XVIII w. W 1817 roku wybudowano nową świątynię¹³. Kurier Warszawski podaje, że podlascy

Tatarzy mieli swój meczet w powiecie białskim, we wsi Studzianka¹⁴. Funkcjonował on do sierpnia 1915 r., kiedy to wycofujące się wojska kozackie spaliły go doszczętnie. Budowla nie została już nigdy odbudowana. Był to jedyny tatarski ośrodek religijny w okolicy¹⁵. Druga parafia muzułmańska na terenie Królestwa Polskiego istniała w Winksznupiu w okolicach Augustowa.

Na czele parafii muzułmańskiej stał duchowny tatarski, określane mianem imama lub mułły. Udzielał usług religijnych, tzn. odprawiał piątkowe nabożeństwa, uczestniczył przy ślubach, chrzcie, pochówku zmarłych oraz prowadził księgi stanu cywilnego. Imam był wybierany przez ogół wiernych. Miał wysoką pozycję społeczną. Imamowie jako nieliczni posługiwali się językiem arabskim, przede wszystkim w celach religijnych. Przynależąc do stanu duchownego, golili głowy i nosili czapki - tzw. czałamy - lub fezy. Ostatni imam Parafii Muzułmańskiej w Studziance Maciej Bajrulewicz¹⁶, pełnił tę funkcję po swoim poprzedniku Mustafie Lisowskim, zmarłym w 1898 roku¹⁷, do momentu spalenia meczetu w 1915 roku. Utrzymywał się z własnych dóbr ziemskich. datków parafian oraz zapisów testamentowych na meczet. Był żonaty z Elmirą, z którą mieli dwie córki: Annę, po mężu Remesz (1906-1981), i Marię, później Pirogowicz (1902-1982), a także syna Romualda¹⁸. Warto zaznaczyć, że imam zajmował się ponadto znachorstwem. Dosłużył się także stopnia pułkownika w wojsku carskim¹⁹. Jeździł z posługami do żołnierzy, służących w twierdzy brzeskiej. Do Studzianki przyjeżdżali wyznawcy z odległych zakątków Królestwa i imam przybywał do nich na śluby i chrzciny.

Maciej Bajrulewicz pełnił funkcję imama parafii w Studziance przez 17 lat. Czynił zapisy w księgach metrykalnych, będąc jednocześnie urzędnikiem Stanu Cywilnego. Z tego czasu mamy tylko pięć ksiąg, dotyczących lat 1907-1911. Rękopisy są jedynymi ocalałymi zapiskami tego ostatniego imama²⁰. Księgi Parafii Mahometańskiej²¹ w Studziance znajdują w Urzędzie Stanu Cywilnego w Łomazach. Są to nieliczne pozostałości dokumentacji parafii w Studziance²².

Stan zachowania ocalałych ksiąg na
(Przeniesiono na str. 16)

Rękopisy imama Macieja Bajrulewicza, jako źródło do badań nad Tatarami regionu białkopodlaskiego

(Przeniesiono ze str. 15)

leży uznać za dobry. Poszczególne karty stanowią źródło o dużym znaczeniu dla badań nad Tatarami pierwszych lat XX wieku w rejonie Białej Podlaskiej. Wpisy Macieja Bajrulewicza, dokonane zostały piórem z użyciem atramentu czarnego, a w niektórych miejscach niebieskiego. Rękopisy te, w języku rosyjskim (nakaz sporządzania dokumentów przez mieszkańców byłego Królestwa Polskiego w języku rosyjskim wprowadzono w r. 1878), nie stwarzają problemu z odczytaniem. Wprawdzie w niektórych wyrazach dostrzec można polskie litery, ale występują one sporadycznie. Każdy akt jest opatrzony podpisami imama oraz świadków. Poszczególne księgi są numerowane, a nie wszystkie karty zostały zapisane. Rokiem najbardziej obfitym w zapisy były lata 1908 i 1909, kiedy to zanotowano ich po 6. Księgi zawierają więc zapiski dosłownie na kilku stronach.

Poszczególne wpisy mają analogiczne formuły, z podaniem dokładnej daty zapisu wraz z godziną. Zaczynają się słowami (w wolnym tłumaczeniu): Miało to miejsce we wsi Studzianka w 8 dniu miesiąca lipca 1907 roku o 5 po południu zjawili się Aleksander Mustafowicz Aleksandrowicz mający 46 lat wraz z świadkami: Aleksandrem Iwanowiczem Bogdanowiczem 46 lat i Romanem Osipowiczem Bajrulewiczem liczącym 36 lat mieszkańcami wsi Studzianka. Ojciec oświadczył, że urodziło się dziecko płci żeńskiej, od 38-letniej, prawej żony Fatimy z domu Radkiewicz. Dziecku temu, przy udziale imama parafii w Studziance, nadano imię Amin. Pod tekstem wpisu występuje formuła informująca o

tym, że sporządzony dokument został odczytany i podpisany przez imama Macieja Bajrulewicza. Swoje podpisy złożyli ojciec i świadkowie. W miejscu podpisu ojca widnieje słowo niegramotni, tzn. ojciec nie umiał pisać i czytać. Podobnych aktów dotyczących urodzin w omawianych latach sporządzono jeszcze 14. Ze względu jednak na tak krótki okres, trudno sprecyzować dla imamatu Macieja Bajrulewicza wnioski dotyczące urodzin. Brak zapisów w ciągu 12 lat utrudnia głębszą analizę. Można np. stwierdzić, że wśród nadawanych imion dziewczęcych, Zofia pojawia się w 4 przypadkach, trzy razy Helena, a wśród chłopców występują imiona Temir i Mustafa. Przeważały narodziny dzieci płci żeńskiej – dziewięć noworodków. Jeżeli chodzi o mężczyzn, to urodziło się 6 noworodków tej płci.

Zapisy imama Macieja Bajrulewicza nie dotyczyły wyłącznie rejonu białskiego. W sierpniu 1907 roku sporządzono bowiem akt urodzin noworodka urodzonego w miejscowości Szyce w guberni kieleckiej. Z kolei w 1908 roku Maciej Bajrulewicz sporządził dokument dziecka urodzonego 27 listopada tegoż roku w mieście Kowlu. Należy zauważyć zatem, jaką rolę odgrywał parafia w Studziance. Grupowała Tatarów nie tylko z okolic Białej, ale jak widzimy, i z odległych nawet terenów. W latach 1907–1911 księgi odnotowują, jak wspomniano, 15 urodzeń. Z tej liczby dziewięćorodki urodziło się w samej Studziance.

Drugą grupę zapisów, ale już znacznie mniejszą, stanowią wpisy zmarłych. Wśród badanych jednostek odnajdujemy 5 zgonów. Trzy miały miejsce w 1908 roku i po jednym w roku 1909 oraz

1911. Jeden z tych zapisów mówi: 28 października 1908 roku o 2 po południu zjawili się Josif Iwanowicz Tupalski lat 53 z Aleksandrem Iwanowiczem Bogdanowiczem i oświadczyli, że 23 X 1908 roku o 5 po południu umarła Helena Iwanowna Jeljasiewicz w wieku 79 lat córka prawych rodziców Jozefowiczów. Po naocznym stwierdzeniu śmierci Heleny Iwanowny, sporządzony został akt zgonu, podpisany przez świadków oraz imama Macieja Bajrulewicza. Na uwagę zasługuje przypadek wpisu śmierci Stefana Koryckiego. Zapiski imama mówią, że zmarł 26 IV, zaś na mizarze w Studziance, na dobrze zachowanej płycie widnieje data 5 maja 1911 roku. Być może ta druga data oznacza datę pogrzebu?

Ostatnią, najmniej liczną grupę wpisów stanowią akty ślubu. W latach 1907–1911 w parafii w Studziance, zostały zawarte dwa związki małżeńskie. Pierwszy z nich 14 stycznia 1909 roku w Małaszewiczach Małych, w powiecie białskim, między Aiszą Radkiewicz i Salejkinem Usmanowiczem Zejmakowem, w obecności świadków Josifa Tupalskiego oraz Aleksandra Bogdanowicza. Wcześniej, ich zaślubiny zostały ogłoszone w meczecie w Studziance. Zaręczyny odbyły się ustnie w Małaszewiczach Małych. Pan młody zapisał swojej wybrance 1000 rubli²³. Małżonkowie, jak wynika z braku ich podpisów, byli niepiśmienni. Drugi ze ślubów jest równie interesujący. Wskazuje na fakt, iż imam Maciej Bajrulewicz wyjeżdżał poza powiat białski, aby udzielać posług. Zapowiedzi przedślubne odbyły się trzykrotnie w parafii w Studziance. Na ślubnym kobiercu w gubernialnym mieście Mińsku stanęli w 1910 roku 22-letnia Helena Iwanowna Iljaszewicz z 32-letnim kapitanem Hassanem Konopackim służącym w Pierwszej Syberyjskiej Dywizji Rezerwowej. Świadkami byli Bogdan Aleksandrowicz i ppłk Aleksander Iljasiewicz z 27 Artyleryjskiej Brygady. Oświadczyły ustnie miały miejsce w Warszawie. Hassan Konopacki zapisał swej oblubienicy 3 tys. rubli. Na akcie małżeńskim widnieją podpisy małżonków i imama.

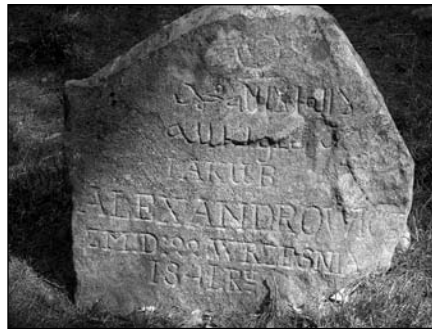
Jeszcze kilka uwag o rękopisach Macieja Bajrulewicza. W pięciu księgach odnotowałem 24 wpisy dotyczące urodzin, małżeństw i zgonów. Oprócz tego, po zapisie dotyczącym zgonu, urodzenia lub małżeństwa, imam dokonywał wpisów podsumowujących dany rok. Małżeństw np. zapisano 11. W jednej z ksiąg widnieje adnotacja z podpisem imama,

Stary tatarski mizar w Studziance

że w roku 1907 nie było żadnego związku małżeńskiego. W księdze z roku 1909 znajdujemy skreślony duplikat aktu małżeństwa wraz z dopiskiem imama, że jest on kopią. Warto zwrócić uwagę na fakt, że na ostatniej stronie każdej z ksiąg, znajduje się formuła o liczbie ponumerowanych stron zszytych, podpisana przez naczelnika powiatu białskiego. Omawiane rękopisy w dwóch przypadkach nie odnotowują podpisu ojca przy chrzcie, a także podpisów małżonków przy zawarciu małżeństwa. 23 czerwca 1909 roku ojciec Mustafa Mustafowicz Aleksandrowicz z powodu choroby nie stawiał się do imama. Podobny przypadek miał miejsce 17 kwietnia 1908 roku przy narodzinach dziecka o imieniu Temir.

Trudno jest ustalić jednoznacznie pochodzenie społeczne Tatarów białskich w omawianym okresie. Na podstawie wykonywanych zawodów, możemy w przybliżeniu określić, czym zajmowali się oni w latach 1907-1911. Jedni służyli w wojsku i możemy ich odnaleźć w Księgach Urodzin, Małżeństw i Zgonów²⁴ oraz na nagrobkach na mizarach w Studziance oraz Lebidziewie-Zastawku, inni byli urzędnikami.

Grób Jakuba Aleksandrowicza

Dla przykładu, Jakow Korycki służył w 3 Nowobrzezkiej Brygadzie Wydzielonego Okręgu Straży Pogranicznej²⁵. Aleksander Korycki był natomiast listonoszem w białskim urzędzie pocztowo-telegraficznym. Świadkowie podani są zawsze z miejscem zamieszkania, co pozwala na ustalenie jak daleko Tatarzy byli oddaleni od Studzianki. Jeden z przypadków odnotowuje zapis zmarłego z guberni łomżyńskiej. Każdy wpis kończył się formułą (w tłumaczeniu): *Akt ten przedstawiony i świadkom po zapisaniu przeczytany i do podpisu podany.*

Na koniec każdego roku (31 XII) imam Maciej Bajrulewicz wraz z świad-

kami dokonywał spisania akt. My niżej podpisani zawartość akt Stanu Cywilnego Mahometańskiej Parafii Studzianka, białskiego powiatu, siedleckiej guberni na podstawie 74 artykułu Polskiego Kodeksu Cywilnego niniejszą księgę aktów Stanu Cywilnego wspomnianej parafii zakończono o 9 wieczorem. Podpisy pod protokołem stanowiły klauzurę informującą o tym, że nikt do akt nie może dodać żadnego wpisu. Niżej widniał podpis imama Parafii Muzułmańskiej w Studziance Macieja Bajrulewicza.

Powyższy artykuł nie wyczerpuje tematu Parafii Muzułmańskiej w Studziance. Zapisy imama Macieja Bajrulewicza, będące świadectwem obecności Tatarów w rejonie Białej Podlaskiej, są wszelako bardzo przydatne dla coraz popularniejszych badań genealogicznych. Sądzę, że może się to stać przyczynkiem do dalszych badań nad Tatarami regionu białkopodlaskiego i będzie stanowić zachętę do poszukiwania kolejnych źródeł z nimi związanych. Chcę zwrócić jeszcze uwagę na potrzebę ochrony miejsc pamięci po Tatarach²⁶. Nie wystarczą tu tylko puste deklaracje, ale niezbędne są konkretne działania i środki.

¹ K. Warmińska, Tatarzy polscy, tożsamość religijna i etniczna, Kraków 1999, s.11.

² W ostatnim dziesięcioleciu m.in.: A. Kołodziejczyk, Rozprawy i studia z dziejów Tatarów litewsko-polskich i islamu w Polsce w XVII- XX wieku, Siedlce 1997. Tenże: Dwa XIX-wieczne testamenty tatarskie z Podlasia [w:] Rocznik Białkopodlaski, 1997, t. V; Obrzędy pogrzebowe i kult zmarłych Tatarów litewsko-polskich na południowym Podlasiu 1679-1915, [w:] Kultura ludowa Mazowsza i Podlasia, t. II, Warszawa 1997; Cmentarze muzułmańskie w Polsce, Warszawa 1998; Tatarzy regionu białkopodlaskiego w XVII – XX w. [w:] Z nieznannej przeszłości Białej i Podlasia, pod red. T. Krawczaka i T. Wasilewskiego, Białą Podlaska 1990. J. Tyszkiewicz, Z historii Tatarów polskich 1794-1944, Pułtusk 2002.

³ A. Kołodziejczyk, Rozprawy..., s. 114-116. H. Mierzwiński, Osadnictwo tatarskie na Podlasiu za Jana III Sobieskiego, [w:] Podlaski Kwartalnik Kulturalny 1997, nr 2, s. 40-49. K. Grygajtis, Osadnictwo Tatarów hospodarskich w Wielkim Księstwie Litewskim XIV-XVIII w. [w:] Rocznik Tatarów Polskich, Gdańsk 2003 t. VIII, s. 105.

⁴ Zob. J. Sobczak, Tatarzy w służbie Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku. Studium historycznoprawne, [w:] Czasopismo prawnohistoryczne, Poznań 1987 t. 39, z. 1, s. 41-69.

⁵ A. Kołodziejczyk, Rozprawy..., s. 124.

⁶ Szerzej na ten temat: S. Kryczyński, Nieznane szczegóły o rodzinie generała Józefa Bielaka, Ateneum Wileńskie 1936, s. 298-302. Tenże: Generał Józef Bielak (1741-1794), Rocznik Tatarski 1935, t. II, s. 407-418.

⁷ Szerzej H. Mierzwiński, Powstanie 1794 roku i tradycje kościuszkowskie na Podlasiu, pod red. J. Wojtasika, Siedlce 1997, s. 77-85. A. Miśkiewicz, Tatarzy polscy 1918-1939, Warszawa 1990.

⁸ S. Dziadulewicz, Herbarz rodzin tatarskich

w Polsce, Wilno 1929, s. XXIV-XXV; H. Kerchnave, Wspomnienie o pułku Szwoleżerów Gwardii Napoleona Lwów 1909, s. 26; J. Tyszkiewicz, Z historii Tatarów polskich 1794-1944, Pułtusk 1998, s. 45-59; T. Korzon, Dzieje wojen i wojskowości w Polsce t. III, Kraków 1912, s. 335; M. Kukiel, Wojna 1812 t. II, Kraków Poznań 1999 s. 129 i s. 451.

⁹ Zob. J. Konopacki, Za wspólną ojczyznę, Pamięć i trwanie z 1998, s. 16-21;

¹⁰ A. Kołodziejczyk, Rozprawy..., s. 129.

¹¹ Ibidem, s. 137.

¹² Zdecydowanie dłużej przetrwało osadnictwo na Białostoczczyźnie. Tatarzy osadzeni przez Jana III Sobieskiego przetrwali pielęgnując kulturę i historię do dnia dzisiejszego.

¹³ Jak podaje A. Drozd, Meczety..., s. 88,

¹⁴ Kurier Warszawski z 1845, nr 305, s. 1466 ze zbiorów S. Hordejuka z Białej Podlaskiej.

¹⁵ Należy odrzucić tezę, jakoby, że istniał także meczet w Lebidziewie, jak podaje B. Górný, Monografia powiatu białskiego, województwa lubelskiego, Biała Podlaska 1939, a następnie tę tezę powtarzał m.in. Jerzy Sroka, J. Konopacki, P. Borawski.

¹⁶ Ród Bajrulewiczów pochodził z Wileńszczyzny i tytułował się w części herbem Dołęga, a w części herbem Strzemie. Protoplastą Bajrulewiczów był Dziań-Berdziej, którego syn Bajrula miał majątek w powiecie trockim. Od niego to zapewne biorą swoją nazwę Bajrulewicze. Bajrulewicze wylegitymowali się ze szlachectwa w drugim dziesięcioleciu XIX wieku. Zob. S. Dziadulewicz, Herbarz..., s. 46; Także: J. Ciechanowicz, Rody rycerskie wielkiego Księstwa Lubelskiego, t. II, A-D, Rzeszów 2001, s. 46.

¹⁷ Mustafa Lisowski zmarł 23 III 1898 roku. Jego nagrobek znajduje się na mizarze w Studziance.

¹⁸ Romuald Bajrulewicz był znanym znachorem tatarskim i lekarzem ludowym, uzdrawiającym przy pomocy Koranu.

¹⁹ Dane zaczerpnięte z Kroniki Ortela Królewskiego opisującej dzieje tej miejscowości do 1944 roku. Informację tę otrzymałem od Sławomira Hordejuka z Białej Podlaskiej, pasjonata tatarskości.

²⁰ Pobieżną analizę zachowanych zapisków przeprowadził Janusz Kuligowski, Rękopisy imama Bajrulewicza, Słowo Podlasia, 1988, nr 30 s. 6.

²¹ Prawidłowa nazwa powinna być Księgi Parafii Muzułmańskiej w Studziance. Nazwa „Mahometanie” jest używana błędnie od lat. Muzułmanie wierzą w Allaha. Szahada, czyli muzułmańskie wyznanie wiary głosi: La ilaha ill Allah Muhammadu-r-rasul Allah (Nie ma bóstwa prócz Boga Jedynego, a Muhammad jest Jego Prorokiem). Zatem należy używać sformułowań: cmentarz muzułmański lub tatarski, muzułmanie, meczet muzułmański itd. Zobacz szerzej I. Krasicki, Ideologia islamu, Warszawa 1981, s. 59-60. J. Bielawski, Islam, Warszawa 1980, s.25-26. Tak więc Tatarzy białscy byli muzułmanami.

²² W Archiwum Państwowym w Lublinie zachowała się Księga Małżeństw, Urodzin i Zgonów gminy mahometańskiej w Studziance z lat 1798-1810 o której pisał pionier badań nad Tatarami białskimi prof. Arkadiusza Kołodziejczyk. Zob. A. Kołodziejczyk, Przyczynek do historii Tatarów białskich. Księga urodzin Małżeństw, Urodzin i Zgonów gminy mahometańskiej w Studziance ze zbiorów AP w Lublinie, [w:] Archeion 1986, t. LXXX, s. 221-230.

²³ Wpis nr 6 w Księdze UMZ z 1908 roku.

²⁴ Księgi Urodzin, Małżeństw i Zgonów Parafii Muzułmańskiej w Studziance z lat wcześniejszych tj. 1811-1870 i 1895 znajdują się w Archiwum Państwowym w Lublinie.

²⁵ Księga UMZ z roku 1907 k. nr 2.

²⁶ Mizary w Studziance i Lebidziewie-Zastawku nadal wymagają zabiegów konserwatorskich, bowiem czas niszczy te unikatowe zabytki.

W imię Allacha Miłosiernego, Litościwego!

Dążenie ku życiu według praw bożych – najwyższy cel dla muzułmanina

MUSTAFA GEMBICKIJ

WSTĘP

Chwała Allahowi, który nauczył człowieka władać piórem (kalemem) i szczerze obsypał go swoimi darami. Który naprawił go właściwą drogą i obdarzywszy ich wiedzą, sprawił, że muzułmanie są najlepszym narodem!

Poświadczam, że nie ma Boga, prócz Allacha, Jedyne i poświadczam, że Muhammad, jest jego Wysłannikiem. Niech błogosławi i zawsze wita w miłości proroka Muhammada, członków jego rodziny i pomocników jego!

Szanowna redakcjo, drodzy bracia! Mam już 65 lat i chciałbym na stronach naszej gazety podsumować swoje doczesny rozwój duchowy i doświadczenie, zebrane przez całe życie. Być może, przyda się to naszej młodzieży, a także i starszym. Dlaczego chwyciłem za pióro? Odkryłem, że ludzie bez Boga w duszy, szybko zbliżają się do duchowego kryzysu. Tę myśl rozwinę poniżej, a na razie, jako autor tego materiału, chcę naszkicować swą biografiją by rozjaśnić temat. I tak po kolei.

ROZWÓJ DUCHOWY

Urodziłem się 3 kwietnia 1941 roku w Wilnie. Ojciec pochodził z Białorusi, matka z Litwy. Mieszkaliśmy przy ulicy Tarpkalnie, w rejonie dworca kolejowego. Pierwsze dwie klasy ukończyłem w szkole przy ulicy Liepkalnie. Zaraz później zmuszeni byliśmy przenieść się do Niemieży do gospodarstwa matki, należącego wcześniej do ciotki Zofii Aleksandrowiczowej. Po śmierci ciotki zostawiła dom mojej mamie. Zapisano mnie do niemieckiej szkoły, gdzie nauczycielką

klas początkowych była Tatarka Meriem Jachitowna. To był świetny pedagog i bardzo wrażliwy człowiek.

Tam po raz pierwszy zobaczyłem meczet i usłyszałem świąteczny namaz, co wywarło na mnie ogromne wrażenie i zostało w pamięci na całe życie. Meczet nie był już świątynią, a został przysposobiony do funkcji składu ziarna. Dla przeprowadzania świątecznych namazów, ludzie zbierali się w domach: u kogo był większy dom, tam odprawiano obrzędy. Zachowała się u mnie fotografia, na której widać Tatarów z okolic Niemieży, stojących po odprawieniu namazu w podwórku naszego domu. Było to około 1953 roku.

W Niemieży ukończyłem 7 klas. Powstało pytanie, gdzie mam uczyć się dalej, gdyż na miejscu nie było w te czasy szkoły średniej. Niektórzy z tego samego rocznika kontynuowali naukę w Wilnie, a ja poszedłem uczyć się na ślusarza samochodowego i w wieku 16 lat przyjęto mnie na tejsze posadzie w garażach Ministerstwa Łączności. W tym już czasie ukończyłem także wieczorową szkołę średnią w Niemieży.

Mając lat 22 opanowałem już wszystkie samochodowe tajniki także lekko było mi przekwalifikować się i zostać kierowcą. Dowiedziałem się, że w przedsiębiorstwie taksówkowym zbierają grupę dla przeszkolenia na kierowców, z warunkiem odpracowania dwóch lat. Po ukończeniu kursów nie napracowałem się długo – przyszło wezwanie z armii. Wcześniej służba była odsuwana terminowo ze względu na sytuację rodzinną. W domu była matka z ograniczoną sposobnością do pracy i niepełnoletnia siostra. Jednak brakowało rekrutów roczników 1941-1945 i przyszedł rozkaz Ministra Obrony powołać ich wszystkich. Tak znalazłem się w armii, gdzie odsłużyłem 3 lata jako kierowca w wojskach budowlanych.

Po powrocie z armii wróciłem do pracy taksówkarza. Mijały lata, a w głębi duszy narastało pytanie o moim miejscu na ziemi. W tych czasach widocznie przeredziły się rzędy umięających czytać Koran i przestrzegających normy islamu i szariat. Im większy objawiał się religijny kryzys, tym większy czułem niepokój za los mojej wiary, który jako grupa etniczna zachowaliśmy przez sześć wieków.

Zapytałem kiedyś Ibrahima Wilczyńskiego, pełniącego obowiązki imama: co nas czeka w przyszłości? Odpowiedział: „cho-

wać będą przy marszowej muzyce”, a nic więcej on nie wie. Meczet ciągle nie pracował, tym razem ze spichlerza został zamieniony w szkolne muzeum, nieprzynoszące żadnego pożytku – co było choć trochę cenne, wykradziono przez rozbite okna. Miałem wtedy około 40 lat, a w tym czasie człowiek, jak każdy owoc, staje się dojrziałym.

Życie dzieli się na okresy równe mniej więcej 20 lat. W pierwszym z nich człowiek poznaje świat, formuje swój byt. W drugim przymierza się, dopasowuje swoje miejsce. A w trzecim jest już w pełni uformowaną, dojrziałą osobą, gotową wypełnić powierzona mu misję. W tym wieku oswobadza się od niepotrzebnego balastu, a powstałą próżnię wypełnia duchowym bagażem. W zależności od tego, co niesie w swym bagażu, taką nagrodę otrzyma od wszechmocnego Allacha.

W znalezieniu swojej drogi pomógł mi przypadek: pewnego dnia administracja przedsiębiorstwa taksówkowego zaproponowała mi trzydniowe obsługiwane delegacji z Izraela. Wydzielono dwa samochody z Rady Ministrów, a moją, trzecią, dodatkowo. Wozilem aparaturę filmową i obsługujący personel. Jeździliśmy z przerwami po całej Litwie. W czasie jednego z odpoczynków zacząłem rozmowę z jednym z młodych ludzi oprowadzających delegację. Zapytałem, jakiej jestem narodowości, a ja odpowiedziałem, że jestem Tatarzem. Powiedział mi, że jego babcia – Tatarka, żyje w Moskwie. Zainteresowałem się, w jakim języku porozumiewa się z gośćmi. Okazało się, że po hebrajsku. Wtedy zapytałem, czy zna też arabski, na co uzyskałem potwierdzenie. I to był przełom. W tym czasie nie istniała żadna literatura religijna i nie wiedziałem, od czego mam zacząć. A tu taki podarek. Poprosiłem, by pomógł mi w tej materii, gdyż jestem muzułmaninem i chciałem nauczyć się czytać Koran. Trzy dni minęły błyskawicznie. Pomogłem mu kupić rozkładany wózek dla dziecka, dałem swój adres. On ze swojej strony obiecał wypełnić moją prośbę. Pożegnaliśmy się i zaczęło się oczekiwanie. I jakże była moja radość, gdy przyszło awizo. Niecierpliwie otworzyłem przesyłkę, gdzie był podręcznik do nauki arabskiego, opublikowany przez wydawnictwo wojskowe dla studentów orientalistów.

Tak rozpoczęła się moja droga do islamu.

(Kontynuacja nastąpi)

Ataskaitinis–rinkiminis susirinkimas Keturiasdešimt totorių kaime...

(Atkelta iš 1-o psl.)

kas išpuiko, nustojo su žmonėmis aptarinėti bendruomenės problemas, apleido organizacinę ir kultūrinę veiklą, leido reikalams vykti savaime, netgi pamiršo būtinybę laiku organizuoti ataskaitinius–rinkiminius susirinkimus, kaip reikalauja įstatai, ir juridiskai prarado pirmininko įgaliojimus.

Kino komedijoje „Kaukazo belaisvė“ nuskambėjo labai aktualus tostas: „Kad ir kaip aukštai pakiltume, mes neturime atitrūkti nuo kolektyvo“. Keturiasdešimt totorių kaimo gyventojai bandė pritraukti prie savęs nuo kolektyvo atitrūkusį pirmininką ir dukart kvietė jį į ataskaitinius–rinkiminius susirinkimus, tačiau susilaukė tik įžeidžiančių atsakymų. Praktiškai žmonės mokosi iš svetimų klaidų, sekdami literatūros ir kino pavyzdžiu, ir nuo kolektyvo neatitrūks ta. Jasinskis pasielgė savaip.

Esant susidariusiai padėčiai, bendruomenė nusprendė suorganizuoti susirinkimą (pakartotinai) jau be Jasinskio, išrinkti naują bendruomenės komitetą bei

Fatima Buinovska

pirmininką ir pradėti gyventi iš naujo. Visuotinis susirinkimas pirmininku išrinko Suleimaną Šabanovičių, sekretore – Mariją Šabanovič.

Pirmuoju klausimu buvo nutarta iš pirmininko pareigų pašalinti Jokūbą Jasinskį. Už ką? Suprantama iš anksčiau paminėtų dalykų.

Atviru balsavimu Keturiasdešimt totorių kaimo totorių bendruomenės pir-

mininke buvo išrinkta Fatima Buinovska, į komiteto sudėtį išrinkti Eugenijus Aleksandrovičius, Marija Šabanovič, Fatima Šantrukova, Aleksandras Safarevičius.

Taip pat išrinkta revizijos komisija, kurią sudaro trys žmonės: Suleimanas Šabanovičius (pirmininkas), Galina Jasinskaja, Aleksandras Jakubauskas.

Visais darbotvarkės klausimais „už“ balsavo 31 žmogus, „prieš“ – 1, „susilaikė“ – 1.

Susirinkime dalyvavo Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Adas Jakubauskas, laikraščio „Lietuvos totoriai“ vyriausiasis redaktorius Galimas Sitydkovas, aktyvių Keturiasdešimt totorių bendruomenės narių specialiai pakviesti tam, kad kartu padėtų rasti išėjimą iš susidariusios kritinės situacijos. Ir, atrodo, ačiū Dievui, išėitis rasta.

Keturiasdešimt totorių kaimo bendruomenei iškilo daugybė užduočių: mėsėtės remonto, bendruomenės namo statybos, kultūrinio gyvenimo plėtros ir kitų klausimų, kurie gali būti išspręsti tik esant gerai organizacijai, vieningam kolektyvui. Bėlieka palinkėti naujajam komitetui didelės sėkmės, o visiems Keturiasdešimt totorių kaimo gyventojams – pasisekimo visuose reikaluose, o svarbiausia – sveikatos.

SĖKMINGAS POSĖDIS

MUSA CZACHOROWSKI

Įvyko Lenkijos Respublikos musulmonų religinės sąjungos XVI kongreso 2 sesija.

2007 m. gegužės 26 dieną, šeštadienį, Bialystoke įvyko Lenkijos Respublikos musulmonų religinės sąjungos XVI kongreso 2 sesija. Delegatai, atstovaujantys islamo išpažintojams iš visos Lenkijos, nuo pat ankstyvo ryto su dideliu pasiaukojimu nagrinėjo svarbiausius savo organizacijos reikalus. Buvo perskaitytas Musulmonų religinės sąjungos Aukščiausiosios kolegijos revizijos komisijos protokolai. Pasitraukus senajai valdžiai buvo pradėti naujos vadovybės rinkimai. Bet prieš tai įvyko labai svarbi diskusija: ką reikėtų pakeisti, kad Aukščiausiosios kolegijos darbas taptų efektyvesnis bei sustiprėtų atskiros gminos.

Aptarta, kaip formuoti Musulmonų religinės sąjungos įvaizdį visuomenės sąmonėje ir žiniasklaidoje. Savo veikla, reakcija į svarbius pasaulio ir šalies įvykius Musulmonų religinė sąjunga prisideda prie nuomonės formavimo ne tik apie lenkus musulmonus, bet ir

apie musulmonus bei islamą apskritai. Dėl šios priežasties XVI kongreso delegatai tiek daug dėmesio skyrė veiklos skaidrumui, atskaitomybei už projektus bei tam, kad būtų vengiama abejotinų sumanymų, kaip liepia Koranas ir Suna. Apie tai kalbėjo Stefanus Koryckis iš Bohonikų, Stefanus Chazbijewiczius iš Bydgoščiaus, Maciejus Jakubowskius iš Gdanskio, Robertas Ziembinskis iš Varšuvos ir Stefanus Asanowiczius iš Varšuvos.

Delegatai patvirtino, kad Musulmonų religinės sąjungos Lenkijos Respublikoje vadovas yra Aukščiausiosios kolegijos pirmininkas muftis Tomaszas Miskiewiczus. Nuspręsta pratęsti muftio kadenciją iki 5 metų. Į Musulmonų religinės sąjungos Aukščiausiąją kolegiją buvo išrinkti: Rozalija Bogdanowicz – sekretore, Mierjema Chalecka-Giembicka – išdininke, Maciejus Jakubowskius – nariu, Stefanus Jasinskis – nariu, Adamas Swierblewski – nariu, Musa Czachorowski – nariu.

Aukščiausiosios kolegijos narių pavauduotojais buvo išrinkti Emiras Pop-

lawskis, Elžbieta Ajsza Shah, Robertas Ziembinskis.

Į Vyriausiąją revizijos komisiją buvo išrinkti: Omaras Asanowiczius – pirmininku, Rozalija Smajkiewicz – sekretore, Halina Szachidewicz – nare, Fatima Pilawska – nare, Jozefas Konopackis – nariu.

Popietinis Kongreso 2-osios sesijos posėdis tęsėsi su tokiomis pačiomis emocijomis. Buvo aptarinėjamos įvairios organizacinės problemos, kalbėta apie įvairių gminų darbą bei bendradarbiavimą su kitomis religinėmis ir visuomeninėmis organizacijomis. Buvo pristatyti vėliavos ir Musulmonų religinės sąjungos ženklų projektai. Delegatai pripažino, kad būtų naudinga Musulmonų religinės sąjungos globoje įsteigti Lenkijos totorių kultūros švietimo sąjungą.

Štai tokia buvo Lenkijos Respublikos musulmonų religinės sąjungos XVI kongreso 2-oji sesija: karšta, ilga, bet vaisinga. Ji pademonstravo, kad lenkų musulmonų bendruomenė yra susivienijusi, turi konkrečius tikslus ir norus tuos tikslus įgyvendinti. Lieka tik palinkėti didelės sėkmės sąjungos veikloje – bi-smi llahi ar-rahmani r-rahim – muftiui, naujai išrinktai Aukščiausiąjai kolegijai bei visiems Musulmonų religinės sąjungos nariams.

JOKŪBO DZIENAJEVIČIAUS DIENORAŠTIS

(*Tėsinys, pradžia 2006 m. Nr. 11–12 (99–100), 2007 m. Nr. 1–2 (101–102), Nr. 3–4 (103–104), Nr. 5–6 (105–106)*)

Keblu buvo ir su vokiškėmis telegramomis, kurias turėdavau iššifruoti aš. Dėl to šifravimo vos negavau griežtos bausmės, o gal ir konclagerio. Buvo taip: Alytuje kareivinėse laikė iki 25 000 rusų belaisvių. Jie buvo blogai maitinami. Laikomi antisantitarinėmis sąlygomis. Belaisviai iš bado graužė medžio žievę, siautė šiltinės epidemija. Vokiečiai nusprendė karo belaisvius išdalinti gyventojams kaip darbo jėgą. Kai belaisviai pas ūkininkus sutvirtėdavo, jie vėl buvo surenkami iš žmonių ir siunčiami į Vokietiją darbams. Tokių belaisvių apie 25 žmones buvo ir Raižių kaime.

Ir štai atėjo telegrama iš belaisvių stovyklos policijos nuovadai, reikalaujanti surinkti iš gyventojų jau antrą partiją belaisvių ir pristatyti juos į stovyklą išsiuntimui į Vokietiją. Nuovados viršininko nebuvo, jo padėjėjas vachmistras Miškinis telegramos neįskaitė ir pasikvietė mane talkon. Tačiau iš 22 buvusių Raižiuose belaisvių nepaėmė nė vieno – visi „dingo“. Ir štai šaukia mane į policijos nuovadą. Vachmistras Miškinis be įžančių kerta:

– Tu pasakei savo totoriams Raižiuose apie būsimą belaisvių paėmimą. Man apie tai pranešė.

– Ką jūs, – ginuos. – Koks man tikslas.

Nežinau kodėl, bet aš lengvai atsipirkau. Miškinis tik pagrasė pirštu tardamas:

– Žiūrėk tu man...

Sušaudė žydus, prie Vilniaus už vielių suvarė čigonus, buvo pradėta siųsti į koncentracijos stovyklą ir lenkų tautybės žmonės (bet greit jie buvo paleisti). Baltaraiščiai šaipėsi:

– Gali ateiti eilė ir jums...

Kai buvo sumanyta kurti Krymo totorių autonominę Respubliką, į Butrimonis ir Raižius buvo atvykęs Lietuvos musulmonų aukščiausiojo dvasininko muftijaus Šinkevičiaus sekretorius – Raižių parapijos mulos Adomo Chalecko sūnus Balys. Paliko man verbavimo blankus, kuriuos turėjo užpildyti norintieji vykti į Krymą. Tie blankai taip ir liko tušti.

Okupacijos metais bado, kaip I pasaulinio karo metais, nebuvo. Vokiečiai davė korteles duonai ir kai kuriems kitiems produktams neturintiems žemės gyventojams. Bet davinys buvo nepakankamas. Mūsų šeimoje gimė trečias vaikas – duklė, kuri dėl sunkių gyvenimo sąlygų po trijų mėnesių susirgo ir mirė. O Stepukas gavo trūkį. Vežiojome į Vilnių, bet gydytojai nesutiko operuoti, sakė – per mažas. Tik kai gavo trūkį dar mažesnis mūsų pašto viršininko Monkevičiaus sūnus ir jį sėkmingai operavo Alytaus gydytojas Kudirka, tą patį padarė ir mūsų Stepukui.

Teko imtis draudžiamo dalyko – prekiauti namine. Ją atnešdavo man iš mano gimtinės kaimyninio Paliepių kaimo pažįstamas žmogus Laukaitis ir dar vienas žmogus iš Šudonių kaimo. Bet kažkas mane įskundė. Policija pasekė nešančią degtinę Laukaitį. Jis numetė bidonėlį priemenėje ir pabėgo pro kitas duris į kiemą. Teko važiuoti teisman į Alytų. Liu-

Draugas Stepas Selimavičius, Marijampolė 1936-01-26.

dininkas buvo policininkas Serafinas. Jis bandė mane ginti. Bet mane vis tiek nubaudė 300 markių bauda.

Besitraukiant iš Lietuvos vokiečiams dėl visa ko šeimą vėl perkėliau į Raižius, pats pasilikdamas budėti pašte, nors besitraukiantieji sugadino visus telefono aparatus, daug kur buvo nuimti nuo stulpų telefono laidai. Pašte likome tik dviese – viršininkas Monkevičius ir aš. Buvusi telefonistė Aldona Talandytė pasitraukė su savo tėvu – paskutiniu Butrimonių policijos nuovados viršininku. Pabėgo į namus ir laiškinių Vaclas Sinkevičius nuo Daugų. 1944 m. birželio 13 d. Butrimonių miestelis ištuštėjo. Greit pasirodė pirmieji tarybiniai pasieniečiai, valstybinio saugumo darbuotojai. Jų štabas įsikūrė vieno kilometro atstumu nuo Butrimonių miestelio Trakininkų kaime (Piketkoje) pas Bairašauskus, priešais mano sesers Ninos Bairašauskienės sodybą. Šiaip puolančius tarybinius karius pamaciau Raižiuose, kai jų vora traukė Punios link prie Nemuno. Prie mano dėdės Jono Dzienajevičiaus sodybos vora buvo apsišėjusi poilsio.

Paštininkams buvo įsakyta atstatyti telefono ryšį tarp pašto ir minėto pasieniečių štabo. Stulpai buvo, o laidų – ne. Pašte turėjome vielos atsargas. Pirmą kartą gyvenime teko su kabliais laipti į stulpus, įsukinėti izoliatorius, kabinti ant jų laidus. Nors drebėjo kojos iš baimės, bet kilometro atstumu telefono ryšį atstatėme. Pirmą kartą gyvenime teko remontuoti ir sugadintus telefono aparatus – pasisekė.

Savo dviratį išardžiau. Rėmus paslėpiau pas dėdę Joną Dzienajevičių šieno prėsle, ratus užmečiau ant namo aukšto,

Pas mulą Chalecką Raižiuose apie 1934–1935 metus

o padangas ir kameras sudėjau į komodą. Bet kažkas mane įskundė. Einu per miestelį, sutinku karininką pasieniečių, o jis man sako:

– Atiduok dviratį.

– Aš jo neturiu, vokiečiai paėmė, – sakau jam.

Emė ir pasodino mane į laikiną dabolklę tuščiam žydo name, pačiame turgaus kampe (vėliau čia buvo Butrimonių kultūros namai). Ant grindų buvo pamešta šiaudų. Ant jų jau sėdėjo ir gulėjo mano viršininkas Kazys Monkevičius, buvęs Plechavičiaus armijos karys Lukošūnas ir dar keli vyrai. Apie mano suėmimą pasakė žmonai pažįstami butrimoniškiai, mačiusieji įvykį. Žmona verkdamas atnešė valgyti. Atėjo gydytojas ir atnešė tabako. Tai buvo pažįstamas gydytojas lenkas, su žmona atkeltas iš Vilnijos į Butrimonių ambulatoriją hitlerinės okupacijos metais. Ambulatorija buvo tose pačiose patalpose, kur ir paštas. Gaudavo jis nurodymus iš Vilniaus aukštesnių sveikatos apsaugos organų lietuvių kalba ir visada prašydavo išversti į lenkų kalbą tuos raštus. Praėjo gal šešios valandos. Į dabolklę užėina pasieniečiai seržantas ir klausia:

– Kas čia Dzienajevičius?

– Aš, – atsiliepiu.

– Ar tavo dviratis vokiškas?

– Ne, man jį padovanojo brolis.

– Susirink daiktus ir eik namo, – paliepė.

Išėjau.

Vėliau mane iš telefonisto pervedė ryšių skyriaus viršininko pavaduotoju, perkėlė į naują žydų namą kitoje Vilniaus gatvės pusėje. Naujas butas buvo erdvus, ir pas mane apgyvendino pasieniečių dalinio partorgą ar komisarą, pavardė Besarab, ir jo adjutantą Starostiną. Tai buvo nuotaikingas karininkas, žmogiškas. Jis mums atiduodavo savo davinį – konservus, silkes ir kt. su sąlyga, kad žmona jam paruoštų keptų bulvių, o aš parūpinčiau samagono. Turėjau atnaujinti pažintį su naminės gamintojais. Ir taip per savaitę ar dvi, kol Besarabas pas mane gyveno, žmona kepė bulves pusryčiams ir pietums, o aš stačiau ant stalo butelį naminės. Prie stalo jis būtinai kviesdavo ir mane. Su kariškiais eidavome ir į pirtį, kurią kūrėdavome Piketkoje pas Pranckevičius.

1944 o gal 1945 metais vyko paskutinis karinės paskolos pasirašymas. Šį darbą Raižių apylinkėse buvo pavesta atlikti man. Pavyko surinkti 18 tūkstančių rublių. Pažymėtina, kad beveik visą pasirašymo sumą padengė mūsų totoriai – Raižių, Adamonių, Čeraučiznos gyventojai,

ir beveik visą sumą grynais.

Vėliau prasidėjo pasportizacija. Pradėjo išdavinėti laikinus – dviejų lapelių – pasus vieniems metams. Mane ir dar kelis raštingesnius jaunuolius mobilizavo rašyti šiuos pasus. Mane paskyrė pasų stalo viršininku. Ant šių pasų pasirašydavo milicijos skyriaus viršininkas Podkorytovas ir aš. Dirbome dvi ar tris savaites. Kiekvienam didesniai kaimui buvo skiriama atskira diena arba viena diena keliems mažesniems kaimams. Buvo leidžiama pasiimti į namus tuščius blankus ir užpildyti juos norintiems greičiau gauti pasus. Už tokias paslaugas gaudavau kiaušinių, sviesto ar lašinių, dažnai puslitrį ar penkrublį. Didžiausias valsčiuje buvo Purnios kaimas. Puniškiai buvo turtingiausi ir karingiausi žmonės. Kai atėjo išrašytų pasų įteikimo laikas, puniškių minia pradėjo grūstis prie barjero, už kurio aš sėdėjau ir įteikinėju pasus, ir jį sulaužė. Užpykęs aš nutraukiau pasų išdavimą. Atsimenu, paskutinį pasą išrašiau grįžsiam iš Vokietijos savo kaimynui ir „meilės varžovui“ – buvusiam Gargždų pašto viršininkui Jonui Chaleckui. Po to vėl grįžau dirbti į pašta.

Tuo tarpu karas dar tęsėsi. Buvo paskelbta mobilizacija į Tarybinę armiją. Tačiau mūsų valsčiuje ji vyko sunkiai. Visus totoriukus paėmė į armiją, net butrimoniškį Krinicką, Vaikutiškių Stepą ir Juozą Janušauskus, o lietuviukai išsislapstė. Veikiančioje armijoje teko būti sesers Ninos vyrui Bernardui Bairašauskui, Mikui Gembickui iš Merkinės, pusbroliui

J. Jablonskas, 1934-07-06.

Stepui Dzienajevičiui (visi trys buvo sužeisti), Krinickui ir kt. Komisija pripažino tinkamu karinei tarnybai ir mane, bet leido trim dienom namo sutvarkyti šeimos reikalus. Aš jau buvau įsigijęs iš kareivių kelias skardines amerikoniškų mėsos konservų. Bet išvykti taip ir neteko.

Kai švogerys Bairašauskas išėjo kariuoti, man prisidėjo darbo. Liko ūkis, o dirbti nebuvo kam. Teko ir arti, ir arklį prižiūrėti, ir avių papjauti mėsai. O aš labai bijojau pjauti. Jeigu reikėdavo papjauti vištą, aš paimu kirvį, padedu vištos galvą ant kaladės ar slenksčio ir užsimerkęs kertu kirviu per vištos kaklą. O čia avis. Bet ką darysi, jei nėra kam. Išsigalandau dalgę ir papjoviau avių.

Naujas pašto viršininkas Urbaitis Butrimonyse buvo laikinas. Buvo sprendžiamas klausimas, kas liks viršininku – ar aš, ar kilęs iš Butrimonių Rumšiškių pašto viršininkas Romas Asanavičius, senas pašto darbuotojas, dar smetoninės valdžios metais Šiauliuose, besikeičiant korespondencija su pašto vagonu, patekęs po traukiniu ir likęs be kojos (vaikščiojo su protezu). Jam norėjosi grįžti į tėviškę. Bet nuo 1946 metų balandžio 1 d. aš tapau Butrimonių valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoju. O po dviejų savaičių mane paskyrė naujai organizuotos Varėnos apskrities vykdomojo komiteto sekretoriumi.

Kurti naujos apskrities kandidatai susirinkome prie Alytaus apskrities vykdomojo komiteto. Pirmųjų darbuotojų buvo dar nedaug. Butrimoniškiai – Varėnos apskrities vykdomojo komiteto pirmininku paskirtas Bolius Leškevičius, sekretoriumi – aš, alytiškiai – partijos apskrities komiteto pirmuoju sekretoriumi paskirtas Juozas Matačinskis, sekretoriaus padėjėju – Juozas Cikanavičius, plano komisijos pirmininku – Antanas Rasimavičius, prekybos skyriaus vedėju – Kvedaravičius, kortelių būrio viršininku – Česlovas Navickas (kortelių būriai veikė pokario metais, nes pagal korteles buvo išduodamas maistas, pagal talonus – pramoninės prekės).

Kiek vėliau atvyko ir daugiau butrimoniškių. Tai karių šeimų aprūpinimo skyriaus vedėjas Česlovas Poltarackas iš Kėdonių kaimo, socialinio aprūpinimo skyriaus vedėjas iš Pivašiūnų, žemės ūkio skyriaus vedėjas Ksaveras Gražulis iš Eigelionių kaimo, partijos apskrities komiteto instruktorius Vincas Prakapas. Varėnoje atsirado ir mano žemiečių raižiškių – Jonas Selimavičius, Jonas Abunevičius

(Nukelta į 22 psl.)

JOKŪBO DZIENAJEVIČIAUS DIENORAŠTIS

(Atkelta iš 21 psl.)

ir Jonas Chaleckas – visi įsikūrę finansų skyriuje.

Pirmajam būreliui, vykstančiam į Varėną, pakrovė į sunkvežimį keletą stalų ir kėdžių, ir mes išvykome. Į kelionę mus palydėjo Alytaus apskrities vykdomojo komiteto sekretorius Antanas Slivinskas, kilęs nuo Jiezno, kuris jau daug vėliau dirbo Varėnos rajone Valkininkų kolūkio pirmininku.

Varėnos apskrities centrą buvo numatyta įkurdinti dabartinėje Senojoje Varėnoje. Visi išlikę miestelio mūriniai namai buvo po karo apgriauti. Didžiausias sveikas pastatas buvo vidurinė mokykla, todėl nusprendėme apskrities centrą įkurdinti Varėnos geležinkelio stoties gyvenvietėje.

Čia plentas buvo duobėtas, Vytauto gatvė padengta skaldos danga, be šaligatvių. Gyvenvietėje buvo kelios gatvės, apstatytos mediniais namais. Buvusios mūrinės Lenkijos kariuomenės kareivinės (dabar šioje vietoje Ažuolo vidurinė mokykla, L. Chaleckienės past.), paštas, geležinkelio stotis buvo sugriauti karo metu. Vytauto gatvėje esantis medinis namelis buvo pasirinktas apskrities vykdomojo komiteto su prekybos ir finansų skyriais būstinei. Kai buvo suremontuotas dviaukštis medinis namas Komjaunimo gatvėje (dabartinėje Savanorių gatvėje, L. Chaleckienės past.), vykdomasis komitetas buvo perkeltas į tą pastatą, o ankstesnėje vietoje įsikūrė rajkoopsajunga.

Gyvenvietėje buvo nemažai nedidelių tuščių namų, likusių nuo sušaudytų žydų ir išvykusių į Lenkiją gyventojų. Mat lietuviai, gyvenę Lenkijos okupuotoje teritorijoje ir turėję Lenkijos pilietybę, galėjo išvykti gyventi į Lenkiją. Taigi toje pačioje Vytauto gatvėje atskiruose nameliuose buvo atidaryta centrinė taupomoji kasa, draudimo inspekcija ir kortelių biuras (visų trijų namukų jau nebėra, jų vietoje iškilo penkiaaukščiai mūrai). Nebėra ir pirmos universalinės parduotuvės pastato, stovėjusio gastronomo (dabar statybinių medžiagų parduotuvė Vytauto gatvėje) „Pavasaris“ vietoje. Nėra ir pirmojo kino teatro. Jį sudegino to teatro direktorius. Šio kino teatro vietoje išaugo dabartiniai savivaldybės rūmai. Atgyveno savo amžių ir dviaukštis medinis pastatas, kuriame buvo pirmasis karinis komisariatas, ir kuriame vėliau aš gavau butą (dabar čia stovi dviaukštis mūrinis gyve-

Grupė Raižių saviveiklininkų, 1933 m.

namasis namas Vytauto g. ir Vasario 16-osios g. kampe, L. Chaleckienės past.). To paties likimo susilaukė ir kitoje pusėje esantis dviaukštis medinis pastatas (jo vietoje buvo pastatytas restoranas „Dainava“, kur dabar įsikūrė parduotuvė „Maxima“, L. Chaleckienės past.), kurio pirmame aukšte buvo valgykla-restoranas, o antrame – viešbutis. Apskrities centre buvo atidaryta ir septynmetė mokykla buvusiam mediniame pastate Dzūkų gatvėje. Septintą klasę toje mokykloje vakarais lankiau ir aš.

Apskrities vykdomojo komiteto pirmininko, kartu ir mano, sekretoriaus, kabinete dirbome ir miegojome, padėję ant grindų čiužinius, kol gavome butus. Ten pat ir valgėme, gavę pagal korteles duonos, cukraus, kiaušinių. Pramuši žalią kiaušinį, užpili cukraus vietoje druskos ir suvalgai su duona. Kartais paprašydavome varėniškių išvirti arbatos. Kai vietoje mėsos gaudavome silkų, aš jas veždavau į Butrimonis ir Raižius ir išmainydavau į mėsą.

Prasidėjo mano pažintis su Varėnos apskrities kaimais. Pirmoji pažintis buvo su išgarsinta Perloja, kur buvo pastatytas paminklas Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui, prie kurio pastatymo tam tikra prasme buvau prisidėjęs ir aš, nes šį paminklą statė iš surinktų Lietuvos Respublikos gyventojų aukų, išperkant ženklius su paminklo atvaizdu po vieną litą. Pats miestelis tada buvo nedidelis, bet didelis šalia esantis kaimas, turėjęs apie 200 vienkiemį, išsimėčiusių gana dideliame plote. Tokį didelį kaimą man teko matyti pirmą kartą. Čia užėjome pas vie-

nę gyventoją, pavarde Stoškus, kurio burnoje buvo pilna auksinių dantų. Pagalvojau – ar nebus dirbusio Butrimonyse policininko Stoškaus brolis. Paklausiau, ir jis tai patvirtino. Iš Perlojos pasukome į Mergežerio apylinkę, kurios kaimai Mergežeris, Girežeris, Moliadugnis, Lavyšas, Pauliai, Turniškieiai, Mančiagiris, Žiūrai, Zervynos išmėtyti miškuose. Čia pirmą kartą teko susipažinti su gatvinio tipo kaimais, kurių mano tėviškėje nebuvo. Teko apsilankyti Rudnios, Marcinkonių, Druskininkų, Merkinės ir Raitininkų valsčiuose.

Tačiau patalpų dar trūko. Todėl iš kaimų vežė tuščių sodybų namus ir statė Varėnoje.

Tuo metu Vilniuje veikė pagarsėjusi plėšikų organizacija „Juodoji katė“. Kol Varėnoje dar nebuvo atidarytas valstybinis bankas, atlyginimus gaudavome Vilniaus centriniame valstybiniame banke. Vykdomojo komiteto buhalteriu dirbo buvęs dvarininkas Komaras. Kadangi tada pro Varėną kursavo tik vienas traukinys Gardinas – Polockas per Vilnių, grįždavęs iš Vilniaus į Gardiną trečią valandą nakties, tai Vilniuje reikėdavo nakvoti. Komaras nakvodavo „Naručio“ viešbutyje Gorkio gatvėje. „Narutyje“ apsinakvojo kažkoks kapitonas su adjutantu. Kvailas senis atvirai pasisakė, ko atvažiavęs, ir buvo patenkintas, kai šis kapitonas pasisiūlė palydėti buhalterį į banką ir atgal. „Bus saugiau“, – pagalvojo Komaras. Tada Komaras gavo atlyginimus už du mėnesius – apie 3000 rublių. Kapitonas matė, kiek buhalteris gavo pinigų, ir naktį, kai Komarui reikėjo eiti į geležinkelio stotį, pasisiūlė palydėti. Šis vėl apsidžiaugė. Reikėjo eiti per hitlerininkų susprogdintą, apgriautą žydų geto rajoną, Gorkio, Rudininkų ir kitomis griuvėsiais pavirtusiomis gatvėmis. Čia palydovas nagano rankena pradėjo daužyti Komarui per galvą, per rankas, atėmė portfelį su pinigais – tiek jį ir tematė. Komaras grįžo su penkiolika žaizdų galvoje ir rankose be pinigų. Po to įvykio aš turėdavau lydėti buhalterį į Vilnių. Po karo traukiniais važiuodavo galybė žmonių iš vokiečių nuniokotų Baltarusijos ir Rusijos rajonų duoneliauti – vadinamų „maišelninkais“. Važiuodavo sulipę ant vagonų laiptų, stogų. Kartą reikėjo iš Vilniaus pasiimti vykdomajam komitetui rašomąją mašinėlę. Kaip išbraut su ja į perpildytą vagoną? Su manim važiavęs bendradarbis dar nestojus traukiniui užsoko ant laiptelių,

įlindo į vagoną, atidarė langą. Per langą jis paėmė iš manęs mašinėlę, o paskui už rankų įlaipino ir mane.

Vieną kartą su žmona nuvykome į Vilnių nusipirkti medžiagos kostiumui. Atgal palydėjau žmoną į traukinį, nes man dar reikėjo likti Vilniuje. Stebėjau, kaip ji lipo į vagoną, bet įlipusi ji pasigedo apie 50 červoncu pinigų ir talonų, kuriuos buvo įsidėjusi į megztinio kišenę, užsegta žiogeliu, ir ant viršaus užsivilkusi palta.

Vilnius pokario metais buvo labai silpnai apšviestas. Kai buvau kursuose, nakvojau pas pažįstamą Milkamanavičienę Žalgirio gatvėje. Paskaitos vykdavo iki vėlaus vakaro, nei autobusai, nei troleibusai tada dar nekursavo, tad reikėdavo nakvynėn tapoti pėsčiomis ilga ir neapšviesta Dzeržinskio gatve. Eidavau gatvės viduriu, kad netyčia neužpultų iš pakiemių ar pavarčių.

O vieną kartą teko pasinaudoti ginklu. Buvau komandiruotėje su kultūros skyriaus vedėju. Ėjome pas jo tetą, gyvenusią Žvėryne. Tamsioje gatvėje prikibo prie mūsų keli vyriškiai. Tik kai išėmiau naganą ir iššoviau į viršų, jie nuo mūsų atsitraukė.

1950 m. vyko Lietuvos TSR administracinio padalinijimo reorganizacija. Buvo panaikintos apskritys ir valsčiai. Vietoje jų buvo sudarytos keturios sritys – Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Klaipėdos, rajonai ir apylinkės. Varėnos apskritis buvo padalinta į du rajonus – Varėnos ir Druskininkų. Tuo metu buvęs Varėnos apskrities vykdomojo komiteto pirmininkas Kalinas jau dirbo Druskininkuose. Jis pasiūlė man važiuoti kartu su juo į Druskininkus dirbti žemės ūkio skyriaus vedėju. Butą aš gavau Kirovo gatvėje prie Druskonio ežero.

Mano žurnalistinis darbas tam tikra prasme prasidėjo bene 1927 m., jau baigus pradinę mokyklą. Po gerai išlaikytų egzaminų Butrimonių pradinės mokyklos mokytojas Barzdaitis man padovanojo knygą „Haufo pasakos“ ir išrašė vaikams skirtą mėnesinį žurnalą „Žvaigždutė“. Tai buvo Angelo sargo draugijos leidinys – nors ir katalikiškas, bet folklorinės ir pažintinės krypties žurnalas, kurį redagavo Kulvos (Kaišiadorių rajono) pradinės mokyklos mokytojas Stasys Tijūnaitis. „Žvaigždutėje“, be kitos medžiagos, buvo spausdinamos pasakos, mįslės, priežodžiai ir patarlės bei kita tautosakinė medžiaga, eilėraščiai, straipsneliai gamtos klausimais ir kt. Man ypač patiko lyriniai poeto Bernardo Brazdžionio (pasirašinęsio Vytės Nemunėlio pseudonimu) eilėraščiai. Patiko man ir paties redaktoriaus S. Tijūnaičio spausdinami atsiminimai apie savo vaikystę, jo gimtinės gyvenimo papročius.

Pabandžiau rašyti ir aš. Siunčiau į redakciją iš senų žmonių išgirstas pasakas, mįsles, patarles ir priežodžius, linksmus anekdotus. Vieną tokį anekdotą „Kaip mokė caro kareivius“, papasakotą man dėdės, išspausdino „Žvaigždutėje“. Vieną mano humoristinį pasakojimą S. Tijūnaitis pasiuntė tada leidžiamam katalikų humoro žurnalui „Gandras“, ir tas jį išspausdino. Nemažai rašiau ir gamtos pažinties rašinėlių. Būdavo, ganau karves ir skaičiuoju, kiek veda sėklų vienas ar kitas augalas, kada jis pradeda žydėti, nokti ir pan. – irgi spausdino. Pabandžiau rašyti net eilėraščius. Vieną irgi išspausdino. Prasidėjo jis taip:

Mažas buvau vaikas –
Vargo neturėjau
Žaidžiau su sesutėm

Tėvelius mylėjau
Tarpu Rusios ir Vokės
Karas prasidėjo
Tada ir tėvelis
Į karą išėjo...

Žurnalo redaktorius žinojo mane esant totoriuką ir pasiūlė parašyti apie Lietuvos totorius. Parašiau, kiek žinojau – kaip totoriai atsirado Lietuvoje, kokios jų gyvenimo ir religiniai papročiai, kokios jų pavardės ir kt. Spausdino mano rašinį „Lietuvos totoriai“ keliuose „Žvaigždutės“ numeriuose tęsiniais.

Man, kaip vienam aktyviausių „Žvaigždutės“ bendradarbių, redaktorius S. Tijūnaitis atsiuntė savo, sėdint už darbo stalo, nuotrauką su autografu atminimui, kurią išsaugojau iki šiol... O žurnale buvo išspausdinta ir mano nuotrauka su „Žvaigždute“ rankose. „Žvaigždutėje“ bendradarbiavo ir rašęs eilėraščius, daugiausia pasakėčias, mano kraštietis iš Plasapnykų kaimo Adomas Kerevičius?– Keraitis, rašė ir kitas kraštietis – Senuta. Tad mūsų trijulės atvaizdas taip pat buvo publikuotas „Žvaigždutėje“.

Honorarų tada mums nemokėjo. Užprenumeruodavo nemokamai „Žvaigždutę“, atsiųsdavo išleidžiamas „Liaudies pasakų“ knygas.

Smetoninėje Lietuvoje plėtėsi pienu perdirbimo bendrovių tinklas. Buvo sprendžiamas ir karvių veislės pagerinimo klausimas. Tai vykdė apskričių kontroltechnikai (dabartiniai zootechnikai). Jie kontroliavo ūkininkų karvių bandas pagal pieno produktyvumą ir jo riebumą, darydavo geresnių galvijų atranką. Pieniūninkų ir kontroltechnikų sąjunga pradėjo leisti mėnesinį žurnalą „Pieno ir gyvulių ūkis“. Šiame žurnale buvo įvestas skyrelis „Grietinės nugriebimo punktai“. Aš ir tapau aktyvus šio skyrelio bendradarbis. Kadangi mano vadovaujamas punktas buvo didžiausias Alytaus apskrityje ir vienas didžiausių respublikoje, buvo pavyzdinis pagal tvarką, pristatomo pieno kiekį ir jo kokybę, tai rašiau apie savo pasiekimus, apie punktų vedėjų darbo sąlygų gerinimą ir kt. Čia aš jau gaudavau honorarą už rašinius, o kai žurnalas minėjo savo išėjimo į pasaulį dešimtmetį, jame buvo išspausdinta mano, kaip aktyvaus bendradarbio, nuotrauka.

Bandėme leisti savo satyrinį laikraštį. Redakcija – aš ir draugas gimnazistas Jonas Chaleckas. Nusipirkome šapirografą, parašėme tekstą ir išleidome dviejų lapelių laikraštėlį, pavadintą berods „Špyga“. Man pasisekė nupaišyti ir vieną karikatūrą – verkiančią merginą.

(Bus daugiau)

Ant Merkinės tilto, 1934 m.

Pareiškimas

Alytus, 2007 m. rugsėjo 9d.

Raižiai nuo amžių buvo ne tik Lietuvos totorių traukos centras. Čia didžiausia LDK *džiamia* (Lietuvos Meka), vienintelė veikusi Lietuvoje sovietmečiu. Raižių parapija – tai Butrimonys, Aukštadvaris, Jieznas, Kruonis, Krokialaukis, Alytus, Daugai, Onuškis...

Raižių kaime yra šeši *mizarai*, dar šeši gretimuose kaimuose. Tai rodo, kad šioje vietovėje buvo pirmosios stovyklos.

Tarpukaryje Raižiuose buvo 30 sodybų. Mokyklą lankė iki šimto vaikų. Nuolat veikė paštas, parduotuvė, pieninė, saviveiklos kolektyvas, Sąjungos Vilniui vaduoti skyrius. Dabar to jau nėra. Šešios sodybos likviduotos. Liko devynios senbuvų ir septynios iš kitur atsikėlusių senukų sodybos. Dauguma turi butus mieste, kur žiemoja. Likę tik vienas ūkininkas. Aštuonios sodybos parduotos. Kita žemė baigia užželti krūmais.

1991–1993 metais restauravom mečetę, pastatėme parapijos namą. Bet to nereikės, jeigu nedelsdami nesuimsime radikalių priemonių parapijai gaivinti.

Aš kreipiuosi į visus geros valios žmones artimiausiu laiku Raižiuose surengti platų forumą šiuo klausimu.

Su pagarba,

Motiejus Abunevičius

2007 m. liepos 28 dieną susituokė

Svetlana Vilčinskaja ir Artūras Muchlia.

Jūsų rankos sujungtos bendram gyvenimui, Jūsų širdys sujungtos vienai laimei kurti.

Todėl per visas dienas ir metus jūs saugokit vienas kitą kaip didžiausią turtą.

Ir eikite per žemę tiesūs ir laimingi, neklusdami prieš audrą, nelinkdami prieš vėją.

Tegul takuos obels žiedai jums sninga, tegul kelius jums spinduliai nusėja...

Ir saugokite židinių bendros ugnies, kad vėjai svetimi neišblaškytų.

Nemėžio totorių bendruomenė

Sveikiname Svetlaną Vilčinskają ir Artūrą Muchlią

sukūrus šeimą.

Linkime, kad niekada negestų meilės ir laimės liepsna, kad džiaugsmas

jus lydėtų visuose bendro gyvenimo keliuose.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Sveikiname Rimą Ščiucką

garbingo 50 metų jubiliejaus proga.

Žmogaus gyvenimas matuojamas ne metais, o nuveiktais darbais.

Skubantys metai te atneša jums džiaugsmo, gerumo, ramybės ir namų šilumos.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Laikraštis „Lietuvos totoriai“ internete

Su laikraščio „Lietuvos totoriai“ elektronine versija bus galima susipažinti Tautinių bendrijų namų tinklalapyje adresu: www.tbn.lt. Užėjus į tinklalapį reikia paspausti nuorodą „Tautinės mažumos“, jai atsidarius – „Totoriai“. Šioje svetainėje galima perskaityti paskutinį laikraščio numerį. Ten taip pat patalpintas laikraščio „Lietuvos totoriai“ archyvas.

Kvietimas

Kauno įvairių tautų kultūrų centre (Šv. Gertrūdės g. 58, Kaunas) **2007 metų lapkričio 17 dieną 15 valandą** vyks Kauno apskrities totorių bendruomenės vakaronė.

Programa:

Vaikų ansamblio „Leisan“ koncertas.

Eugenijaus Striogos fotografijų paroda.

Raimondos Radlinskaitės tapybos paroda.

Apie dalyvavimą praneškite **iki lapkričio 10 dienos** telefonu 8-698-86033 Lilijai Asanavičienei.

Kauno apskrities totorių bendruomenės komitetas

Dėl Ievos JAKUBAUSKIENĖS mirties reiškiamė gilią užuojautą dukrai Emilijai Ridzvanavičienei, sūnams Juozui, Jonui, Tomui bei Motiejui Jakubauskams.

Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Lietuvos totoriai

Leidžiamas nuo 1995 m. sausio mėn.

ISSN 1822–2072

Adresas:

R. Kalantos g. 10–17,
LT–52498 Kaunas

El. paštas: jonridz@ktu.lt

Autorių ir redakcijos nuomonės gali nesutapti.

Steigėjai: Romualdas Makaveckas, Galimas Sitdykovas, Adas Jakubauskas

Leidėjas: Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Vyriausiasis redaktorius: Galimas Sitdykovas

☎ (8 37) 76 08 16,
el. p. g.sitdykov@ubig.lt

Redaktorius:

Adas Jakubauskas

☎ 8 682 72 328

Atsakingasis sekretorius:

Jonas Ridzvanavičius

☎ (8 37) 73 68 02

Lietuvių kalbos redaktorė:

Jūratė Čirūnaitė

☎ (8 37) 22 73 26

Tikėjimo klausimai:

Romas Jakubauskas

☎ 8 674 17 710

Paveldas:

Galina Miškinienė

☎ 8 615 10 166

Vertėjai:

Ernestas Jakubauskas

☎ 8 618 28 986

Tatjana Čachorowska

☎ 8 680 76 115

Spausdino: KTU spaustuvė, užsakymo Nr.

. Tiražas – 800 egz.